Anul XXVII
Nr. 524
12 pag. 3,50 lei

REVISTA CULTULUI MOZAIC

APARE BILUNAR

REDACȚIA: București, str. Popa Rusu nr. 24 — tel. 11.80.80. ADMINISTRAȚIA: str. Sf. Vineri nr. 9 — tel. 15.50.90

15 FEBRUARIE 1983
2 ADAR 5743

Șef Rabin dr. MOSES ROSEN

Purim-numele de împrumut al unei sărbători

Legitimarea Purimului ca sărbătoare e, de mult, pusă în discuția cunoscutului dicton popular evreiesc. Dubii și controverse de diferite feluri s-au ivit în jurul acestei zile festive. Ceea ce ținem să relevăm de data aceasta este însuși numele straniu ce-l poartă, nume ce nu-și găsește asemuire în nomenclatorul celorlalte sărbători iudaice.

Toate poartă, bineînțeles, nume ebraice, nume care exprimă semnificația lor. Ca să înțelegi tîlcul Purimului trebuie însă să apelezi la graiul străvechilor perși. Ce înseamnă acest cuvînt? Ne-o spune Cartea Esterei והפיל פור הוא הגורל לחמם ולאבדם „Și a aruncat Pur, adică zarul, spre a-i amorți și nimici" (9—24), iar mai departe על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור „De aceea au numit aceste zile Purim, după cuvîntul Pur" (idem 9—26).

Deci textul Meghilei, Cărții lui Ester, scris pe de-a-ntregul în limba Bibliei, utilizează numai de această dată un cuvînt persan și-l traduce în ebraică. Nu numai atît. După mîntuirea din ghearele pierzaniei, orînduitorii acestei sărbători recurg la acest nume spre a denumi ziua menită să amintească despre această mîntuire. Pentru ce toate acestea?

În joc era viața unui întreg popor. Într-o singură zi — se plănuia de către Haman — trebuiau exterminați toți evreii מנער ועד זקן, טף ונשים ביום אחד... ושללם לבוז „tineri și bătrîni, copii și femei, iar avutul lor să fie jefuit" (ibidem 3—13). Decizia finală (în terminologia eichmaniană i s-ar putea spune Enlösung) depindea însă de capriciul unui... zar. În clipa cînd acesta a fost aruncat, aparatul de exterminare s-a pus în mișcare, mecanismul genocidului s-a declanșat cu o precizie demnă de o cauză mai bună. Scribii au pornit la treabă... legislativă; curierii regali au început să alerge din cetate în cetate spre a duce vestea; arcașii și sulițarii s-au luat la întrecere în ascuțirea uneltelor morții — într-un cuvînt, s-a declanșat iureșul להשמיד, להרוג ולאבד „exterminării, crimei, pierzaniei".

Un zar. El a mai căzut odată, modificînd cursul istoriei; la trecerea Rubiconului. Cezar l-a folosit spre a încredința istoriei imaginea acestui eveniment. „Alea jacta est", a exclamat cînd a ordonat legiunilor sale să treacă la împlinirea planului său.

Nimeni însă nu s-a întrebat ce ar fi făcut Cezar dacă zarul cădea altfel. E clar că nici gînd n-ar fi avut să renunțe la hotărîrea sa. Zarul era menit să-i dea, în fața istoriei, o consacrare a destinului, a unui destin orb și capricios.

Haman, cel stăpînit de ură și sete de putere, la fel, nu și-ar fi schimbat hotărîrea. La nevoie, zarul ar fi fost măsluit, căci el avea rolul unei justificări a actului criminal.

Noi însă am reprezentat și reprezentăm o concepție diametral opusă acesteia. Credem într-o justiție imanentă, într-un Dumnezeu al istoriei. Credem, cu o credință de nestrămutat, că sub specie aeternitatis, în perspectiva vremurilor, există o logică. Refuzăm a ne înclina înaintea absurdului, înaintea zarurilor care decid soarta oamenilor.

Acesta vrea să fie realul, adîncul înțeles al Purimului. Nu ne vom mai mira, deci, că am dat acestei zile un nume împrumutat din limba respectivului măsluitor al destinului și nu din limba noastră. Nu numai actori populari poartă în această zi o mască. Însuși numele unei zile în care s-a pus o mască destinului nu este unul autentic, ci împrumutat din recuzita aceluia care a vrut să regizeze istoria, devenind, însă, măscăriciul ei.

Pericopa TEȚAVE (Exodus 27—20)

Lumină veșnică

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך, כתית למאור להעלות נר תמיד באהל מועד בחוץ לפרוכת אשר על העדה יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בוקר לפני ד׳ חקת עולם לדורותם מאת בני ישראל (שמות כז-כב)

„Și tu poruncește fiilor lui Israel să-ți aducă pentru luminat untdelemn curat, stors din măsline, ca să ardă drept lumină permanentă. În cortul întîlnirii, dincoace de perdeaua care acoperă Chivotul Legii, Aaron și fiii săi să orînduiască această lumină, de seară pînă dimineața, înaintea Domnului; o pravilă veșnică, în toate generațiile, pentru fiii lui Israel".

Această lumină perpetuă — נר תמיד — trebuie înțeleasă în ce are ca simbol sublim: Casa Domnului păstrează în mijlocul poporului scînteia divină. Razele care, pornind de la centrul de lumină al Templului, sparg perdeaua de întuneric a lumii pagine aduc adevăr și învățătură, conștiința dreptății și a moralei în sînul poporului evreu și al omenirii. Fără forța luminii nici chiar Tabernacolul nu-și poate îndeplini misiunea de a arăta calea pe care trebuie să meargă fiecare om, de a respecta legile ce ne-au fost date de Dumnezeu. Fiii lui Israel au fost îndemnați să lupte pentru lumină, s-o apere în contra întunericului. E caracteristic că în Tora noastră primele cuvinte pe care le auzim rostite de Atotputernicul sînt: „Să fie lumină!". Un ecou al acestor cuvinte îl auzim în pericopa noastră și îl vom regăsi mereu în cărțile noastre sfinte, ca și de-a lungul întregii noastre istorii. מעלה היתה לפני המנורה שעל׳ הכהן עומד ומטיב עד שתהא שלהבת עולה מאלי׳

„O treaptă se afla înaintea Menorei, pe care stătea preotul și îmbunătățea mereu lumina, pînă cînd flacăra s-a înălțat de la sine". Discipolii lui Moșe îi cinstesc memoria, împlinind rolul acesta al slujitorului de altar din templu. De mii de ani încoace stăteau, în văzul omenirii, pe o scară de la înălțimea căreia ei îngrijeau ca lumina să nu se stingă. Oricite furtuni s-au abătut, amenințînd această lumină, ei au rămas neobosiți paznici ai ei și s-au străduit ca mereu s-o îmbunătățească. Rolul lor va fi împlinit atunci cînd nici o primejdie nu se va mai abate asupra Menorei, cînd deasupra omenirii nu va mai sufla nici un vînt de ură, cînd „flacăra păcii și dragostei se va înălța de la sine".

„Cu măslinul sînt asemuiți credincioșii Torei — comentează înțelepții — căci măslinul cu cît îl strivești mai mult, cu atît uleiul pe care îl dă e mai pur, mai luminos, așa și dînșii, cu cît vor fi mai prigoniți, cu cît vor fi mai strivit de dușmani, cu atît lumina lor interioară va fi mai curată, mai strălucitoare".

O delegație a Congresului Mondial Evreiesc primită de președintele S.U.A., Ronald Reagan

În ziua de 1 februarie a.c., președintele S.U.A., Ronald Reagan, a primit în audiență, la Casa Albă, în Salonul oval, o delegație a Congresului Mondial Evreiesc, compusă din domnii: **Edgar Bronfman** — președintele Congresului Mondial Evreiesc; **Iulius Berman** — președintele Clubului Marilor Organizații Evreiești din S.U.A.; **dr. Moses Rosen** — Șef Rabinul Cultului Mozaic, președintele Federației Comunităților Evreiești din R. S. România.

Au participat consilieri ai președintelui, conducători ai Consiliului de Securitate Națională și ai Departamentului de Stat.

S-a discutat situația din Orientul Mijlociu, în lumina programului de pace din 1 septembrie 1982 al președintelui Ronald Reagan.

Discuțiile au decurs într-o atmosferă cordială. După audiență, președintele Ronald Reagan a luat cuvîntul în fața a 150 de conducători ai iudaismului american și membri ai Congresului Mondial Evreiesc.

Participare activă a Eminenței Sale la ședința Consiliului de conducere al Congresului Mondial Evreiesc

În cadrul ședinței Consiliului de conducere, „Governing Board", al Congresului Mondial Evreiesc, dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a luat cuvîntul la discutarea problemei situației din Orientul Apropiat, cît și la tema „Raportul dintre Est și Vest".

Ambele luări de cuvînt au fost urmărite cu mult interes de membrii Congresului Mondial Evreiesc, care au elogiat punctele de vedere exprimate.

Un simbol al demnității iudaice

Purimul este, dintre toate sărbătorile evreiești, corespondentul acelei stări de grație în care toate predispozițiile ludice ale unui popor îndelung apăsat de suferință își găsesc o supapă de deschidere. Rîsul e un imperativ al luptei celui ce poate fi înfrînt, dar nu biruit, fiindcă ceea ce-i dă rezistență față-n față cu implacabilul destinului e superioritatea conștiinței umane. Imaginii dezolante, devenită clișeu, a evreului firav, rezultat al vieții de ghetou, jocul de Purim îi opune imaginea tonică a unui neam viguros, apt să-și sfarme cătușele.

Izvorul generator al tuturor temelor cu variațiuni, culte sau populare, de Purim, Meghilat Ester, oferă celui ce-l contemplă sentimentul unui obiect de artă îndelung gîndit, laborios lucrat. Impresia e întărită de ochiul estet al meșterului care l-a șlefuit, montîndu-l ca pe o piatră prețioasă într-un arabesc de forme și culori mergînd pînă la detaliul infinitezimal.

Tensiunea conflictuală se naște din condiția femeii. înregistrată din diferite unghiuri și perspective. Vaști este prima femeie care îndrăznește să spună „nu" prizonieratului conjugal. Ahașveroș (Artaxerxes, pe numele lui persan) e o personalitate ștearsă, căreia soarta, cu binecunoscuta-i ironie, i-a pus pe cap o coroană și care, fiindcă nu știe ce să facă cu dînsa, aleargă la filozofia cea mai populară, în orice caz cea mai la îndemîna înțelegerii sale: „carpe diem". Fruntea lui netedă n-a fost niciodată încercată nici măcar de umbra unei frămîntări. Îndoiala, neliniștea, întrebarea fără răspuns îi sînt profund străine. De aceea e ca o roză a vînturilor, mișcîndu-se la suflarea oricui i-a cucerit încrederea și pe care s-a deprins să-l lase să judece pentru el. Aprinderile de furie îi sînt primitive și oarbe, ca un cataclism natural, moștenire a cine știe cărui îndepărtat strămoș, care a avut de luptat pentru a-și întemeia o dinastie.

Ocuparea postului devenit vacant prin repudierea reginei Vaști se transformă într-o sursă de amuzament pentru alungarea veșnicului spleen regal și un nou spectacol pentru permanenta nevoie de senzațional a curții.

Harpă pe care nici măcar un deget nu a mai fost atins, Ester este ofertă — conștiință, prea satu- rată de gusturi și arome, a regelui, în chip de fruct exotic, la desert. Deși blazate și aproape insensibile la orice senzație, nervurile sale sufletești reacționează puțin; de-ajuns pentru a-i oferi. leneș, premiul.

Cînd energiile calde nu se pot descărca, își găsesc totdeauna un paleativ, prin metamorfoză și sublimare, în energiile reci. Este ceea ce se întîmplă și cu Ester. Cînd se hotărăște să demaște proiectul de „soluție finală" avant la lettre al lui Haman, Ester se află în posesia tuturor datelor necesare: structura psihică și comportamentul regelui, mentalitatea curții, jocul deschis, nepreveză- tor, prea sigur de forțele sale al prim-ministrului Haman. Ester riscă atacul nu atît din dorința de a-l a-l mai da timp de reflecție: e vorba de viață și de moarte, a ei și a neamului căruia-i aparține. Este ceea ce face este hotărîtor pentru destinul ei și al unei colectivități întregi, că cea mai mică greșeală a ei ar fi fost de ajuns ca ei și lumii — sensibilității, prea satu- rată de gusturi și arome,

E. SUHOR

(Continuare în p. 7)

Lazăr Dubinovski

(1910 — 1982)

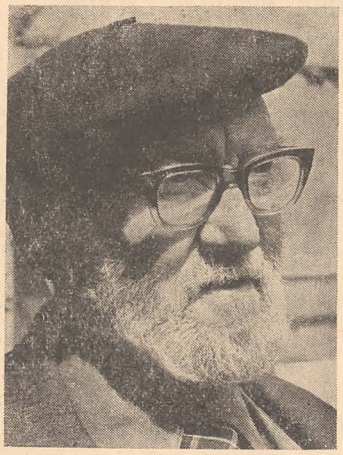

Foto : Tudor Jebeleanu

La 23 noiembrie 1982, s-a stins din viață, la Chișinău, un reprezentant de frunte al culturii secolului nostru : sculptorul Lazăr Dubinovski, Artist al poporului din Republica Socialistă Sovietică Moldovenească și membru de onoare al Uniunii Artiștilor Plastici din R. S. România.

Născut în 1910, în comuna Fălești, unde tatăl său era învățător, urmează școala primară și gimnaziul la Bălți. Aici ia lecții de desen cu I. V. Savin, care-l îndrumă spre studii artistice.

În 1925, la numai 15 ani, reușește la examenul de admitere al Școlii de arte frumoase din București. După primul an — ce era comun tuturor secțiilor — intră în atelierul marelui sculptor Dimitrie Paciurea, care, cu toate că nu-i este dascăl decît doi ani, îl marchează profund. Și aceasta, atît în ceea ce privește arhitectura construcției, cît și senzualismul percepției formelor.

Deși în condiții materiale foarte precare, Dubinovski studiază cu o deosebită seriozitate, trecînd apoi în atelierul altui excelent profesor, sculptorul Oscar Han. Acesta îi va fi maestru pînă la finele școlii, îndrumîndu-i și lucrarea de diplomă.

În 1929, Dubinovski face o călătorie de studii la Paris, lucrînd o vreme în atelierul sculptorului Antoine Bourdelle, puțin înaintea morții acestuia, iar în 1930 termină școala din București, cu lucrarea de diplomă intitulată „Prometeu".

Anii săi de studii coincid, astfel, cu una din cele mai strălucite perioade ale Școlii de arte frumoase din București, în care s-au format și mulți din cei mai cunoscuți artiști ai României contemporane, ca sculptorii Boris Caragea, Ion Irimescu, Cristea Grosu și Iosif Fekete, sau pictorii Gheorghe Labin și Alexandru Ciucurencu, cu care Dubinovski a fost coleg și a rămas prieten toată viața.

Afirmarea sa se produce apoi relativ repede, calitățile fiindu-i remarcate atît în Saloanele oficiale, cît și, mai ales, în prima expoziție personală, la Iași, în 1939. Aici se evidențiază, în special, pe linia compoziției simbolice și a portretului. Printre cele expuse atunci, portretul profesorului C. Holban (1934), cel al lui Garabet Ibrăileanu sau al lui Al. Philippide (1938) marcau deja echilibrul maturității.

Izbucnirea celui de-al doilea război mondial îi întrerupe, dramatic, cariera. Artistul luptă în primele rînduri ale Armatei sovietice, împotriva trupelor hitleriste, din 1941 pînă în 1943, cînd este grav rănit, la Stalingrad. Pentru eroica sa comportare va fi apoi distins cu înalte ordine sovietice..

După război revine la Chișinău, unde desfășoară o amplă activitate, atît ca director al artelor plastice în Comitetul pentru Cultură și Arte, cît și, mai ales, ca sculptor. În deceniile următoare realizează o operă de mare amploare, marcată, cu deosebire, de o serie de monumente publice, în diferite orașe ale Uniunii Sovietice, lucrări de o admirabilă construcție și o puternică expresivitate.

Diversitatea domeniilor în care se mai manifestă : portrete de interior sau statuare, reliefuri decorative sau grupuri compoziționale, sînt caracterizate și de o mare varietate a modalităților de expresie, în funcție atît de sentimentul operei, cît și de continua evoluție a viziunii artistului. Creator deosebit de fecund, Dubinovski a lăsat multe zeci de lucrări.

Pentru toate acestea a fost distins, în repetate rînduri, cu premii și ordine sovietice sau străine, iar din 1954 a fost ales membru al Academiei de Arte a U.R.S.S.

Natura sa artistică s-a manifestat și în domeniul muzicii. A făcut studii serioase de canto la Conservatorul din București, iar după război a desfășurat o activitate susținută ca prim-tenor al Operei din Chișinău.

În ultimele decenii, Dubinovski a călătorit mult în toată Europa și în afara ei, precum a revenit frecvent la București, a lucrat și a expus chiar în Capitală, unde colegii săi l-au primit întotdeauna cu brațele deschise.

Din ultimii ani ai creației (1977—1978) datează și o zguduitoare compoziție închinată victimelor lagărelor de concentrare naziste, donată de el Muzeului de istorie a obștii evreiești din România, de la București. Prin puternica expresivitate ce izvorăște — ca în toată opera lui Dubinovski — dintr-o profundă emoție și transmite fervoarea și vibrația sa în fața vieții și a morții, lucrarea aceasta poate fi socotită drept testamentul său artistic-umanist.

P. CONSTANTIN

N.R. Lazăr Dubinovski a fost și un devotat prieten al obștii evreiești din România, de care s-a simțit permanent legat prin toate fibrele sale de evreu. Tot ca evreu, a venit la Eminența Sa Șef Rabin dr. Moses Rosen, președintele Federației Comunităților Evreiești din România, manifestîndu-și dorința de a executa pentru muzeul nostru sculptura de care se vorbește mai sus. Îmbinînd modernul cu tradiționalul, respectînd și porunca biblică „Să nu-ți faci chip cioplit", Lazăr Dubinovski a găsit o soluție ingenioasă, realizînd o sculptură în care capul martirului e învăluit în Talit și, deși nu se văd nici chipul și nici trupul omului, totul exprimă, în același timp, durere și revoltă, iar aleea ce duce la sculptură, presărată cu urmele evidente (negru pe cenușiu) ale pașilor martirilor, dă întregii compoziții sculpturale o mare forță expresivă și constituie, pentru vizitatorii muzeului, o invitație la meditație și la veghe.

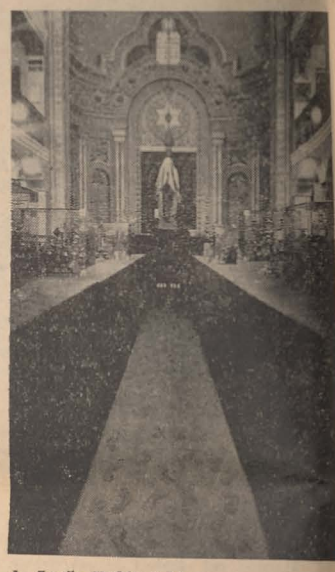

HOLOCAUST — sculptură de Lazăr Dubinovski
Plan apropiat — Plan depărtat

„NU VREAU SĂ MOR. NU"

Moto :

Moartea este un meșter din Germania, / Te nimerește cu un glonte de plumb, / Te nimerește precis.

PAUL CELAN (rudă cu Selma Meerbaum-Eisinger, ucisă de naziști, la vîrsta de 18 ani, în lagărul de muncă de la Michailowska)

Șase milioane de victime jertfite urii de rasă nesăbuite a neoamenilor. În fața groaznicei realități a Holocaustului, șansele de a-ți aminti de victime singulare sînt minime, căci moartea are de partea ei enormitatea aberantă a cifrei — ȘASE MILIOANE. Recente evocări și un volum de poezii au amintit de tînăra Selma Meerbaum-Eisinger, care a iubit viața, dragostea și poezia.

S-a născut la Cernăuți, în 1925, într-o familie de evrei nevoiași. A fost deportată la cariera de piatră de lîngă Michailowska, în 1942, unde a murit în 1943, cu doi ani înainte și la o distanță de 2 000 de kilometri de Anna Frank.

Poeziile ei (dintre care 57 sînt cunoscute) „le citești — cum spune poeta germană Hilde Domin — cu adîncă emoție, deoarece lirica ei este atît de pură, frumoasă, luminoasă și atît de înfrigurată de amenințări". Cea mai mare parte din ele sînt dedicate tînărului Leiser Fischman, cu un an mai mare decît Selma, pentru care tînăra a nutrit sentimente de dragoste adolescentină. (La vîrsta de 21 de ani, Leiser Fischman a pierit, în 1945, pe mare, încercînd să ajungă în Ereț Israel.)

În „Verlag der Nation" din R. D. Germană a apărut, în 1948, antologia intitulată „Welch Wort in die Kälte gerufen" („Cuvînt țipat în frig"), cu subtitlul „Persecuția evreilor în cel de-al treilea Reich oglindită în poezia germană", antologie alcătuită de Heinz Seidel. În această carte puteau fi citite cele două poezii depistate de editor la București. În februarie 1980 a apărut în Israel, sub îngrijirea și pe cheltuiala fostului profesor al Selmei, Hersch Segal, un volum de poezii intitulat „Blütenlese" („Florilegiu"), de Selma Meerbaum-Eisinger. Hersch Segal, care trăiește, din 1962, la Rehovot, a fost în 1940 profesor la Liceul evreiesc din Cernăuți ; în decursul anilor a căutat să reînnoade vechi legături cu fostele sale eleve, supraviețuitoare ale deportărilor.

O altă mărturie privind viața și moartea în lagăr a Selmei apare în „Jurnalul" pictorului Arnold Daghani și al soției acestuia, Anișoara (domiciliați în prezent la Brighton — Anglia), apărut, în 1947, la București, în limba română, cu titlul „Groapa se află în livada cu vișini", apoi în limba engleză, iar în 1960, la Tel Aviv, în limba germană, sub titlul „Lăsați-mă să trăiesc".

Ultimele cuvinte ale Selmei adresate celei mai bune prietene, Renée Abramovici-Michaeli (actualmente cu domiciliul în Natania — Israel), deportată pe atunci într-un lagăr apropiat au fost „Sărutări. Chasak (în limba ebraică, „Fii tare" — *n.n.*). Selma".

Călăul lagărului de muncă Michailowska, SS Unterscharführerul Walter Mintel, în prezent de 75 de ani, nu recunoaște nici în prezent să fi fost vreodată în acest lagăr, iar procesul său se tărăgănează de trei decenii.

MIRIAM-MARTA CONSTANTINESCU

ȘTII TU ?

Știi tu cum plînge
ploaia

și cum îmi tîrăsc pașii, speriată,
palidă,

fără să știu unde, oare unde
să fug ?

Înfricoșată, nici nu mai
știu :

e oare împărăția mea, sau poate
nu e ?

Îmi aparține noaptea sau eu
îi aparțin ei ?

E oare gura mea crispată,
incoloră,

cea care plînge, cu adevărat
plînge ?

POEM

Aș vrea să trăiesc
aș vrea să rîd, să muncesc
Și aș vrea să lupt, să iubesc,
să urăsc.

Și aș vrea să cuprind cerul cu
mîinile
Și aș vrea să fiu liberă, să respir
și să țip.

Nu vreau să mor. Nu.
Nu...

De ce bubuie tunurile ?
De ce moare viața ?
Pentru coroane strălucitoare ?

Aproape.
Foarte aproape.
Trebuie să aștept.

Pentru ce ?
Morman peste morman
Nu se ridică niciodată.
Niciodată și niciodată.
Vreau să trăiesc
Frate. Și tu ?

Aburul respirației
Din gura mea și a ta
se ridică
Viața este veselă
Vrei să mă omori.
De ce ?
Din mii de fluiere
plînge pădurea...

Viața este roșie,
și rîde
Peste noapte
Eu sînt
moartea

În românește de M. C.

COMUNITATEA EVREILOR DIN FRANȚA

Este unanim recunoscut că obștea evreilor din Franța constituie la ora actuală cea mai importantă comunitate evreiască din Europa occidentală și una dintre cele mai importante din Diaspora. Aprecierea a fost reafirmată în discursul rostit de Edgar Bronfman la Conferința națională a Secției franceze a Congresului Mondial Evreiesc, ținută la Paris anul trecut.

Comunitatea evreilor din Franța este bimilenară. Pe aceste meleaguri au existat evrei cu cîteva secole înaintea francilor, burgunzilor și normanzilor. Populația evreiască din Franța s-a format în cîteva etape: la început, în urma mișcării generale de migrație care a debutat în anul 70 e.a., după distrugerea celui de-al doilea Templu, apoi în urma migrației de la sfîrșitul secolului al XV-lea — începutul secolului al XVI-lea, în timpul Inchiziției spaniole, și, mai apoi, a celei de după 1648, determinată de masacrele săvîrșite de cazacii lui Hmelniți.

De-a lungul secolelor, persecuțiile antisemite de toate felurile, acuzațiile calomnioase, masacrele au provocat dispa-

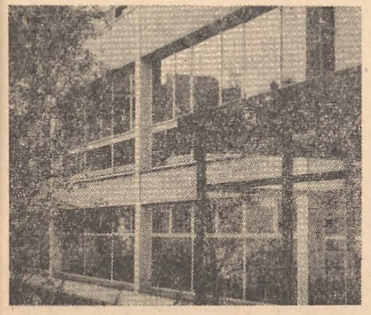

Centrul universitar de studii iudaice din Paris

riția în evul mediu, în special, a numeroase comunități evreiești, multe dintre ele prospere și bine organizate, ca cele din Bangé, Le Puy, Vannes. Franța are tristul „privilegiu" de a fi fost prima care a acreditat, în 1290, acuzația de profanare de către evrei a cuminecăturii.

Cu tot climatul de nesiguranță, masacrele și tragediile colective, care au fost o caracteristică a vieții evreiești în tot timpul evului mediu, oameni de cultură religioasă și laică evrei au făurit o admirabilă operă spirituală și practică în domeniile teologiei, filozofiei, matematicii, medicinei.

Revoluția burgheză din Franța (1789), care a înscris pe stindardul ei idealul de libertate, egalitate și fraternitate, a avut ca urmare pentru evrei emanciparea mult năzuită (Decretul din 1791).

În timpul domniei lui Napoleon I (1804—1815) evreii au cunoscut o viață mai liniștită. El a opus încercărilor de desființare a comunităților evreiești din timpul așa numitei Domnii a Terorii (1793—1794) dorința de a înființa o organizare religioasă evreiască. În 1806 el a convocat o Adunare a notabililor evrei, iar în 1807 a creat Marele Sanhedrin (71 de membri, dintre care 45 de rabini) pentru ratificarea hotărîrilor Adunării notabililor. După două luni, funcția lui încetînd, Sanhedrinul a fost desființat. Un an mai tîrziu, Napoleon a semnat un decret prin care se reda evreilor dreptul și obligația alegerii unui nume și a unui prenume. În perioada care a urmat, doi evrei au fost aleși în Parlamentul Franței: Achille Fould (1800—1876), primul evreu ales în acest for național (1834), urmat de Adolphe Crémieux (1796—1880), instalat ministru de justiție în 1870.

Sfîrșitul secolului al XIX-lea este dominat în Franța de „Afacerea Dreyfus", un episod tragic și rușinos, de o gravă virulență antisemită, cu implicații profunde în viața țării. În timpul evenimentelor, societatea franceză s-a împărțit în două tabere: dreyfusarzi și antidreyfusarzi. În anii de încercare maximă ai

ORGANIZAȚII COMUNITARE DE NIVEL NAȚIONAL

Consistoire Central Israélite de France et d'Algérie
Conseil Représentatif des Juifs de France
Fonds Social Juif Unifié
Congrès Juif Mondial (Section française)

arestării și înscenării procesului infam împotriva căpitanului Dreyfus, acuzat pe nedrept de trădare, Theodor Herzl a scris la Paris studiul său „Statul evreu", ca o replică la tot ceea ce se întîmpla și ca o soluție pentru viitorul poporului evreu.

În perioada dintre cele două războaie mondiale, în special după ce nazismul s-a ridicat la putere în Germania și a pornit o ofensivă antisemită sîngeroasă, care s-a soldat cu cele 6 000 000 de victime, comunitatea evreilor din Franța a trăit o dramă de mari proporții. Franța însăși a trecut între anii 1940—1944 printr-o situație foarte grea, amplificată de colaboraționismul guvernului de la Vichy cu ocupantul nazist.

În 1939 trăiau în Franța 270 000 de evrei. Dintre aceștia, aproape o treime n-a supraviețuit barbariei naziste și susținătorilor ei. Mareșalul Pétain a rămas surd la toate demersurile făcute de personalități evreiești sau de diferiți demnitari creștini pentru salvarea evreilor, iar Laval, rugat să salveze cel puțin copiii evrei de la moarte sigură, a răspuns că nu poate despărți mamele de copii!

Rezistența antifascistă franceză, împotrivirea miilor de francezi față de criminalele acte antisemite ale naziștilor și colaboraționiștilor vor rămîne în istoria Franței și a omenirii ca o colosală manifestare de solidaritate umană. Circa 10 000 de copii evrei destinați lagărelor morții au fost salvați, fiind adăpostiți de familii creștine, strecurați în ferme sau

SINAGOGI DECLARATE MONUMENTE ISTORICE

Sinagoga din Cavaillon
Sinagoga din Carpentras

mănăstiri etc. Grupuri de evrei au fost trecuți, pe ascuns, în Elveția. Cei mai mulți evrei s-au salvat cum au putut.

Mișcarea de Rezistență evreiască a acordat o importanță primordială operei de salvare a oamenilor încă înainte ca Rezistența franceză să fi început lupta,

Timbre cu personalități de origine evreiască emise de statul francez

în rîndurile căreia s-au numărat printre primii și mulți evrei. Dealtfel, în tot cursul celor patru ani ai Rezistenței franceze, Organizația Evreiască de Luptă (O.J.C.) a stat la datorie. „Ea a creat — scria printre altele Jacques Lazarus, conducător al mișcării evreiești de Rezistență — formațiuni de maquisarzi evrei, ca acelea de la Bic, Espinassier, Vabre, plutonul evreiesc din Montagne noire, grupuri de franctirori evrei, care au luptat în principalele orașe ale Franței, în special la Nisa și Paris. Ea a organizat trecerea clandestină în Spania, ceea ce a permis ca sute de tineri evrei și zeci de patrioți de toate confesiunile să ajungă la Armatele Aliate. Ea a participat la munca socială și la salvarea copiilor".

În primul deceniu de după război, numărul evreilor s-a modificat foarte puțin, o mică scădere exprimînd ponderea mai mare a mortalității în raport cu natalitatea. Dar de la această dată, respectiv din 1954, situația demografică a evreilor din Franța s-a modificat radical. Între acest an și 1962 au venit în Franța circa 220 000 de evrei, în special din țările situate în nordul Africii, dar și din Turcia și țările Peninsulei balcanice. Această imigrație masivă a dat naștere unui fenomen inedit: pentru prima oară în istoria Franței, numărul sefarzilor a devenit superior numărului așkenazilor. Numericește, comunitatea evreilor din Franța a devenit cea mai mare din Europa occidentală și a patra din lume, după cea din S.U.A., U.R.S.S. și Israel. Astăzi, din totalul populației de peste 53 de milioane de locuitori ai Franței, 650 000 sînt evrei.

Cei mai mulți evrei veniți în Franța din nordul Africii sînt algerieni, urmași ai evreilor naturalizați francezi prin Decretul Crémieux din 1870 și astfel considerați nu imigranți, ci repatriați în Franța. Șef Rabinul Franței, René Samuel Sirat, este de rit sefard, originar din Algeria.

Veniți în contact cu un grad înalt de civilizație, cum este cel din Franța, evreii nord-africani au continuat să rămînă atașați iudaismului, ceea ce joacă un rol important în menținerea tradițiilor și identității evreiești în obștea evreiască din Franța, în rîndurile căreia se resimt tendințe de asimilism, ce-i drept mai puțin frecvente decît înainte de război sau în anii '50. Dar elementul central și determinant al păstrării identității evreiești în Franța, valabil nu numai pentru Franța, îl constituie existența statului Israel, care a dat poporului evreu, dispersat, răzleț din punct de vedere lingvistic și cultural, marele avantaj al redobîndirii sentimentului unității sale prin identificarea cu statul evreiesc și apărarea ființei acestuia.

Din punct de vedere socioprofesional situația este următoarea: aproximativ jumătate din numărul evreilor francezi sînt cadre medii, salariați, funcționari sau muncitori, cu mijloace de trai modeste; o bună parte sînt oameni de afaceri; comunitatea evreilor din Franța a numărat dintotdeauna în rîndurile sale o intelectualitate de prestigiu. De la Rashi la Bergson, Chagall ori Romain Gary este cale foarte lungă, însoțită de un șir de nume de celebrități evreiești, care au adus culturii iudaice și franceze și civilizației mondiale un bagaj de valori considerabil.

ORAȘE FRANCEZE CU PESTE 10 000 DE EVREI

Paris — 300 000
Marsilia — 65 000
Lyon — 25 000
Nisa — 18 000
Strasbourg — 13 500

Comunitatea evreilor francezi constituie o prezență vie în opinia publică din Franța și în cea mondială. Recrudescența violenței în lume și nu într-o mică măsură în Franța, apariția unor forme și mijloace noi de manifestare a neofascismului, al căror simbol a rămas atentatul din rue Copernic, a pus în fața conducătorilor comunității și a membrilor ei necesitatea supravegherii atente a situației, necesitatea împotrivirii la violență.

Multiplele medii evreiești și multiplele moduri de a se situa față de acel „être juif" își au corespondentul în marele număr — sute — de organizații evreiești. Alături de organisme religioase, există instituții filantropice, culturale, politice, cluburi, mișcări sioniste de diverse orientări, mișcări de tineret de felurite tendințe, asociații feminine, școli evreiești cu program complet, cursuri de instruire religioasă, cursuri de predare a limbii

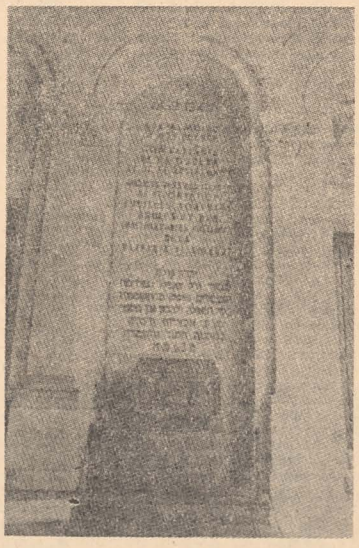

Memorialul Martirului Evreu Necunoscut din Paris conține cenușă de trupuri de evrei morți în diferite lagăre naziste și în ghetoul de la Varșovia în timpul Holocaustului

ebraice, de la nivel elementar pînă la cel universitar. Pentru farmecul pe care-l are (în special pentru noi), merită a fi menționată o grădiniță de copii evrei din Paris, care poartă numele uneia dintre cele două așezări evreiești înființate în Israel de olimi din România cu 100 de ani în urmă — „Zichron Iaacov". Este o grădiniță mixtă, bilingvă (ebraică-franceză), pentru preșcolari. Ea dă copiilor cunoștințe elementare de ebraică, istorie biblică, îi învață ritualul sărbătorilor evreiești și le servește, facultativ, masă cașer.

Presa evreiască din Franța se bucură de un număr de publicații foarte ridi-

EVREI FRANCEZI LAUREAȚI AI PREMIULUI NOBEL

Henri Moissan (chimie) — 1906
Henri Louis Bergson (literatură) — 1927
Gabriel Lippman (fizică) — 1953
François Jacob (medicină) — 1965
André Lwoff (medicină) — 1965
Al. Kastler (fizică) — 1966
René Cassin (pace) — 1968

cat — 40, între care și reviste de specialitate, care, ce-i drept, nu ocupă decît un loc discret în ansamblul presei evreiești. Societatea de radio și televiziunea franceze au în fiecare săptămînă cîte o emisiune evreiască religioasă, la radio — „Écoute Israel", iar la TV — „La source de la vie". Toate acestea vădesc o activitate intensă, interesantă, rodnică.

În revista noastră s-a scris de-a lungul anilor despre diferite aspecte ale vieții și activității comunității evreilor din Franța, ca și din alte țări. Ea a făcut loc în coloanele sale prezentării unor personalități aparținînd acestei comunități, precum și a unor sinagogi din Franța, muzee și librării pe profil evreiesc, arhive evreiești etc. În plus, comunitatea evreilor din Franța ne este apropiată și datorită interesului pe care ea îl manifestă față de obștea noastră. Încă cu un secol în urmă, comunitatea evreilor din România a fost vizitată de Adolphe Crémieux, în calitatea pe care o avea de președinte al asociației „Alliance Juive Universelle". În zilele noastre, conducători ai comunității — fostul Șef Rabin al Franței Iacob Kaplan, actualul Șef Rabin al Franței, René Samuel Sirat, Meir Warșawski, Șef Rabinul Strasbourgului, precum și alți oameni de prestigiu ne-au vizitat în cîteva rînduri și au exprimat cele mai frumoase aprecieri și sentimente. Sînt relații de stimă reciprocă, chiar dacă obștea noastră numără circa 30 000, iar a lor 650 000 de suflete.

Pagină redactată de BEATRICE HACKER

Prof. univ. dr. Max Eisikovits

Luna trecută s-a stins din viață, în vîrstă de 75 de ani, cel al cărui nume va rămîne definitiv legat de culegerea și prelucrarea folclorului evreiesc din România și de pulsația vieții muzicale a Clujului, în care a activat mai bine de trei decenii, fiind, totodată, compozitor, pedagog, organizator și muzicolog.

Născut în 8 octombrie 1908, la Blaj, într-o familie cu veche tradiție evreiască (tatăl său absolvise renumita Ieșiva din Bratislava), își consacră anii tinereții studiului, astfel că la numai 28 de ani Max Eisikovits deținea nu mai puțin de patru diplome: doctor în drept (Cluj, 1933), absolvent al clasei de compoziție (Marțian Negrea), al celei de pian (Gh. Ciolac) și, în sfîrșit, pedagogia. Deși examenul de licență, promovat cu nota 10, îi conferea, „teoretic", dreptul de a alege un post în oricare centru universitar din țară, restricțiile naționaliste ale anilor '30 îl obligă să ocupe un modest post de profesor de muzică la Liceul evreiesc din Timișoara. Neobosit animator al vieții muzicale timișorene, Eisikovits înființează pe lîngă Liceul evreiesc o secție specială, dedicată tinerelor talente, Școala de muzică „Goldmark", din rîndul cărora se vor ridica pianistul Ferdinand Weisz, compozitorul și muzicologul Junger Ervin, violonistul Alexandru Deutel și mulți alții.

După Eliberare se întoarce, în 1946, la Cluj, ca profesor de armonie și contrapunct al Conservatorului de muzică, la direcția căruia va funcționa și ca rector între anii 1950—1953.

Max Eisikovits a acordat o deosebită atenție instrucției muzicale a maselor de amatori, lui revenindu-i meritul de a fi organizat primele coruri muncitorești și primul Conservator popular seral din țară, în 1947. Dar încununarea activității organizatorice a lui Max Eisikovits o reprezintă, fără îndoială, participarea la înființarea Operei Maghiare din Cluj, pe care a și condus-o între anii 1948—1950.

Cariera didactică universitară, căreia maestrul i-a închinat aproape 30 de ani, își reflectă temeinicia și competența în marele număr de discipoli, azi compozitori și muzicologi de frunte: Tiberiu Olah, Eduard Terényi, Dan Voiculescu, Sofia Gelman-Kiss, P. Vermessy, Zoltan Aladár și alții.

Înainte de a trece la cea mai consistentă latură a formației lui Max Eisikovits, cea de compozitor și muzicolog, mai semnalăm din activitatea sa: comunicările științifice, conferințele, concertele educative și numeroasele emisiuni radio la care a luat parte.

În cadrul lucrărilor pentru *pian solo*, întîia apariție editorială a compozitorului — „Două dansuri hasidice" —, din 1936, este semnificativă, folclorul evreiesc dăinuind ca sursă inspiratoare de-a lungul întregii sale creații. O regăsim în culegerea de 16 piese pentru pian „Cîntecul vine din răsărit", 1947, în „Nigun" (sau „Cîntece stinse maramureșene"), din 1969. Sensibilizat de bogăția acelei geniale inspirații colective și anonime care este folclorul, Max Eisikovits se va apleca cu mult interes și asupra muzicii populare românești și maghiare din Transilvania, „traducînd-o" prin tehnici compositice prelucrătoare în „Dansuri vechi ardelenești", 1960, „10 miniaturi", 1940, „Suita", 1977, „Imagini din Banat", 1940. Creația pentru pian solo mai cuprinde: „Rondo", „30 mici piese" (1956); „Sonata", „Epigrame", „4 schițe" (1970).

„Sonatina" (1946) și „Suita de dansuri românești" (1955), ambele pentru violoncel și pian, deschid lista lucrărilor de *muzică de cameră*. Tot aici se includ

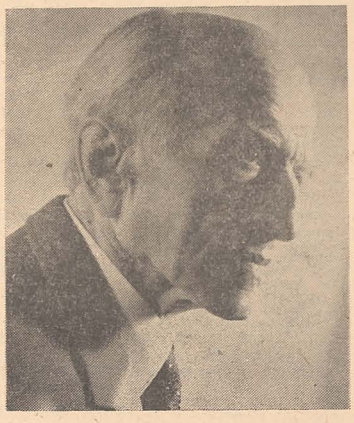

„Images chassidiques" și „Rhapsodie chassidique" (1979), pentru violoncel și pian, publicată recent de Editio Musica Budapest. „In memoriam", pentru violoncel și pian, este o zguduitoare evocare a martirilor Holocaustului și o mărturie în plus a celui mai autentic atașament al autorului față de neamul său.

Din numeroasele opusuri de *muzică corală* amintim, în primul rînd, „Culegerea de cîntece și coruri evreiești" apărută la Timișoara, în 1937. După cum mărturisea chiar autorul în prefață, „această culegere a fost întocmită cu scopul de a încuraja înjghebarea ansamblelor corale evreiești. Melodiile cuprinse în volum exprimă toate ceva comun, caracteristic cîntecului nostru: o notă de durere, expresia suferințelor milenare ale poporului evreu... Conoscîndu-le ne vom apropia de tezaurul simțirii și sensibilității evreiești".

Max Eisikovits poate fi socotit printre primii muzicieni din țara noastră care au exploatat tematica revoluționară în pagini ca: „Vulturul răzbunării", pe text de Mihai Beniuc, 1949, „Coruri pentru copii", 1969 și 1970, „Hore și madrigale pentru cor a cappella", 1965, „Bobîlna", poem coral pe versuri de V. Tulbure, 1974, și „Requiem sătesc", 1971.

Reprezentative pentru creația *vocal-simfonică* și *simfonică* a compozitorului sînt lucrările: „Cantata păcii", 1949, respectiv „Dansuri vechi ardelenești", 1956, și „Primăvara în Carpați", 1959.

Timidul Singspiel „Ulciorul de aur", 1935, marchează prima încercare a lui Max Eisikovits în direcția *teatrului liric*, gen pe care-l va reaborda, în 1953, cu „Povestea țapului" și în 1960, cu „Fîntîna cu bucluc". Ambele opere vădesc echilibrul expresiv al unei scrituri de maturitate, în care realul fuzionează firesc cu elementele fantastice ale alegoriei, cu accentele satirice, lirice sau de comic buf. De altfel, pentru opera „Povestea țapului" compozitorului Max Eisikovits i s-a conferit Premiul de Stat în 1957.

Cea mai importantă ramură a creației vocale a lui Max Eisikovits o constituie *liedurile*, scrise pe versurile mai multor poeți români și maghiari: L. Blaga, Weöres Sandor, A. Maniu, Illyes Gy., Jozsef Attila, Zaharia Stancu, Mihai Beniuc, Tudor Arghezi. Înzestrat cu o sensibilitate deosebită, autorul vibrează la cele mai delicate impulsuri emotive ale gîndirii poetice, sondînd în special valențele lirico-dramatice ale versului.

Cele „20 cîntece hasidice din Maramureș", publicate în 1980 la New York, sînt, incontestabil, rezultatul unei intuiții miraculoase, al unei înțelegeri profunde proprii doar aceluia care cunoaște rădăcinile spirituale ale neamului său. Un act istoric care a salvat de la cenușă un melos de supremă originalitate melodică și ritmică, o intonație expansivă, liberă și capricioasă, de o expresivitate tulburătoare.

Înaintea celui de-al doilea război mondial, Maramureșul a fost unica zonă din România în care populația evreiască și-a menținut viața tradițională într-un mediu rural.

Înarmat cu cele mai precare unelte ale culegătorului de folclor, creionul și hîrtia, depășind naiva suspiciune a localnicilor („Culegeți cîntece? Pentru ce? Cum poate un tînăr evreu să-și piardă vremea cu chestii de astea? Aici trebuie că se ascunde altceva!"), Max Eisikovits a bătut drumurile Maramureșului două veri, în 1938 și 1939. Au fost ultimele ceasuri cînd acest tezaur evreiesc, menținut cu atîta ardoare de-a lungul generațiilor, a mai putut fi cules și salvat pentru posteritate; la puțin timp, urma drumul fără întoarcere al Auschwitzului pentru miile de evrei maramureșeni, aflați sub ocupația horthystă.

O viziune originală care marchează un vădit progres față de lucrările existente pînă la el, o înregistrează *muzicologul* Max Eisikovits în tripticul „Polifonia vocală a Renașterii", „Polifonia barocului", și „Aspecte ale tehnicii polifonice din prima jumătate a secolului XX". În acest ultim titlu autorul aduce argumente fără echivoc referitoare la rolul folclorului în structurarea unei arte culte.

Max Eisikovits s-a stins din viață; o viață trudnică al cărei rod însă nu se va uita.

BEIN MARTA

O lecție de artă și de viață

Dacă cineva ar încerca să scrie o istorie a sufletului evreiesc de pe aceste meleaguri, n-ar putea omite din bibliografie numele lui Max Eisikovits. *Atunci cînd se stinge viața omului, faptele lui trebuie să treacă prin proba supremei confruntări cu tot ce a clădit de-a lungul existenței: „Să vină, precum Avraham, cu ale sale zile" în fața Judecătorului a tot ce ființează.*

Viața lui Max Eisikovits este pentru noi o pildă. El face parte din categoria acelor oameni care „au cu ce muri", cum spunea odinioară talmudistul Moșe Sofer. Datele „vieții și operei", expresie încetățenită pentru toți acei oameni care și le-au închinat „unei idei", ce-ar putea să ne informeze? Unde s-a născut, ce școli a absolvit, care sînt titlurile lucrărilor sale?! Dar ceea ce rămîne „după", cîte lumi ascunse privirilor omenești s-au aprins și-au murit înainte de extincția biologică înăuntrul celui care a purtat numele de Max Eisikovits, despre ele cine ar putea să vorbească?

Există întotdeauna un jurnal intim, scris deliberat sau scăpat involuntar din destăinuiri colaterale, din ochiurile plasei profesionale (în cazul lui Eisikovits, prefața la culegerea de „Cîntece și coruri evreiești"), care ne-ar putea ajuta. Cum s-a produs acest impact cu folclorul hasidic din Maramureș, care avea să-l marcheze pentru tot restul vieții? „Vedeți, oameni buni, argumenta el, în fața celor cărora le înregistra nigunurile, oamenii trăiesc și mor și, de cele mai multe ori, nu rămîne aproape nimic în urma lor. Să se păstreze măcar aceste cîntece, cu bucuriile și durerile lor". Sînt afirmații care depășesc pe folclorist și compozitor, definindu-i un spațiu sufletesc în care se integrează. Desigur, notațiile profesionistului nu lipsesc, dar nu ele sînt edificatoare, ci această contopire cu ceea ce are mai adînc nigunul (cîntecul hasidic), cu ceea ce transmite prin melos, cu întreaga concepție despre lume, concepție care devine parte componentă din structura tînărului, atunci în formare. (Cartea a apărut la cîțiva ani după terminarea conservatorului).

Hasidismul, în expresia sa muzicală, a însemnat o lecție despre artă și viață pentru Max Eisikovits. O lecție despre dragostea necondiționată pentru tot ce există sub soare, o îmbrățișare fără rețineri a micro și macrocosmosului, o lecție despre speranță și micile-mari necazuri și bucurii cotidiene. Muzica hasidică a constituit pentru Max Eisikovits o nesecată sursă de inspirație. Dacă ar fi să menționăm numai cîteva dintre lucrările sale („Două dansuri hasidice", „Rapsodie hasidică", „Evocări", „In memoriam"), ar fi de-ajuns pentru a-i ilustra consecvența de gîndire și simțire, adîncimea opțiunii.

„Atunci nu puteam să știu cît de tragic se vor adeveri cuvintele mele", avea să adauge retrospectiv, în amurg, compozitorul, referitor la nevoia intuită în tinerețe de a face ceva spre păstrarea acestui tezaur care este cîntecul hasidic evreiesc din Maramureș. Cuvintele acestea le scrisese într-o nouă prefață a cărții, reeditată la New York, în 1980. Începutul și sfîrșitul carierei muzicale a lui Max Eisikovits coincid cu publicarea și republicarea acestor nigunuri. Nu e o coincidență întîmplătoare. Ambele date, 1938 și 1980, sînt parantezele în care i s-a derulat viața, cu mers lin și cu vîrtejuri, ca orice viață omenească, și cu atît mai mult cu cît destinul său individual a fost înglobat în cel colectiv al evreilor din România.

Simțind pulsul melosului popular evreiesc, Max Eisikovits s-a dăruit, în același timp, artei țării în care a trăit. Așa se explică de ce compozitorul este și autorul atîtor valoroase creații cu tematică românească.

Creația lui Max Eisikovits s-a bucurat de binemeritate aprecieri, concretizate atît prin capitole dedicate activității sale în „Dicționarul enciclopedic român", în „Lexiconul" lui Viorel Cosma, privind muzicienii români, și, mai recent, în „Dicționarul de muzică", întocmit de Iosif Sava și Luminița Vartolomei, cît și prin importante distincții ca „Ordinul Muncii" (1954), Premiul de Stat (1957), „Meritul Cultural" (1969), Premiul Academiei (1975).

Chiar dacă în acest ianuarie al deceniului nouă din zbuciumatul secol XX inima lui Max Eisikovits a încetat să mai bată și cimitirul evreiesc din Cluj-Napoca îi adăpostește acum trupul, continuă să trăiască partea nepieritoare din ființa sa, cea pe care Maimonide o numea spiritul omenesc.

C. DVIR

DECESE

Doctor Marius Bernfeld, fiu, anunță cu durere, că se împlinește un an de la pierderea neașteptată a scumpului meu

doctor EDUARD BERNFELD

Comemorarea s-a oficiat duminică 6 februarie a.c. la Sinagoga „Malbim".

Un pios omagiu scumpului, neprețuitului și neuitatului nostru

CAROL WEINTRAUB

la împlinirea a șase ani, în 4 martie a.c. de la despărțire.

Fie-i memoria binecuvîntată!

Suța — soție, Bernard — fiu, Rodica — noră și întreaga familie anunță, cu profundă durere, trecerea în veșnicie, la 23 ianuarie 1983, a scumpului lor

ISAC LEIBOVICI — Botoșani

La 20 Șvat se împlinesc șapte ani de la despărțirea de inegalabila noastră mamă

REGINA DANIEL — Iași

care alături de dragul nostru tată

NAFTALI DANIEL

sînt veșnic în gîndurile și sufletele noastre.

Sonia — soție cu familia anunță, cu aceeași durere, la 25 februarie a.c., un an de la decesul neuitatului

FISCHLER SAMUEL
actor

Amintire veșnică!

Un an de la deces, pios omagiu și recunoștință pentru buna și blinda mea măicuță

ȘEINA ITA HAIMOVICI

O plîng Beti — fiică, Hugo — ginere, Robert — nepot.

Nu o vom uita niciodată!

Cu adîncă durere, nepoata Gisela, din Brașov, anunță decesul unchiului ei din București

BRAUCH ERNST FILIP

Familia Chenzbraun anunță, cu nespusă durere, încetarea din viață, la 26 Șvat 5743 (9 februarie 1983), a omului bun și drept care a fost

MOISE CUȘMARIU

Jeni și Leon Blumenfeld anunță, cu durere, dispariția iubitului lor unchi

RAICHER LEON
Botoșani

decedat la 27 ianuarie 1983.

Nu-l vom uita niciodată!

Cu sfîșietoare durere, plîng decesul bunului și scumpului meu frate

GRÜNSTEIN NICOLAE MORDEHAI
originar din Tîrgu Mureș

decedat la 17 decembrie 1982.

Un gînd pios pentru sufletul lui nobil și generos.

Lili Rosenfeld

Familia și un grup de prieteni apropiați anunță, cu durere, pierderea, de neînlocuit, la 10 februarie, a dragului lor

dr. HENRI SALTER
Botoșani

soț, părinte și prieten devotat, distins intelectual. Pios omagiu!

Soția, cumnatele și cumnatul anunță, cu profundă durere, că la 20 februarie — 7 Adar se împlinesc patru ani de la decesul iubitului și neuitatului

IOSIF ZILBERMAN
Galați

Fie-i amintirea binecuvîntată!

DIN COMUNITĂȚILE NOASTRE

Tinerețea obștii sărbătorește tinerețea pomilor

29 ianuarie 1983. Calendaristic e iarnă. Și tot calendaristic, dar după calendarul iudaic, începe primăvara pomilor din Țara Sfîntă. E Anul nou al .lor, pe care, iată, au venit să-l sărbătorească și tinerii noștri de la Talmud Tora și părinții și bunicii lor și distinși intelectuali, cu părul nins și primăvara-n suflet.

Despre semnificația acestei sărbători a vorbit d-l av. **Emil Șechter,** secretar general al F.C.E., făcînd o incursiune în feeria tradiției iudaice, care cunoaște anual nu doar un An nou, ci patru, între care Anul nou al pomilor evocă un trecut și un prezent de muncă în mijlocul naturii, pentru continua ei ocrotire și perfecționare. Ne-a vorbit despre felul cum se sărbătorea în Diaspora această zi, purtînd în suflete imaginea Țării Sfinte, și cum se sărbătorește ea în Israel, și au răsărit în fața noastră pagini de istorie și am retrăit imagini din anii copilăriei noastre, cînd roșcovele și migdalele reprezentau pentru noi o țară de vis și de legendă.

Au răsunat apoi, în sala festivă a Comunității evreilor din București, cîntece despre sădirea pomilor (Eț natati), despre măslini și despre migdali (Aței zeitim omdim, Haşkedia porahat), despre țara veșnic verde a strămunilor (Șam beereț), despre poruncile Torei care ne-au jalonat viața de țărani din antica Iudee și, sub talentata dirijare a **prof. Otto Friedman,** au înflorit și cîntecele și obrăjorii micilor coriști, iar publicul, acest atît de sensibil judecător al frumosului, a savurat și frumosul în conținut și pitorescul în realizare și... a aplaudat sincer.

Și au mai răsunat, mai apoi, cîntecele altui cor de Talmud Tora, cel dirijat de compozitorul Mihai Damian, executînd impecabil, cu talent și tinerească dăruire, melodii cu adînci rezonanțe în sufletele noastre, cîntece care proslăvesc crezul nostru în viață (Ani maamin, Al șloșa devarim) și optimismul nostru funciar (Kol Israel, Baruch hașem) și minunata încăpățînare a acestui popor care a rezistat tuturor vicisitudinilor istoriei cu convingerea că „veaf al pi hen" („cu toate acestea"), cu toate piedicile ce ne stau în cale, cetatea lui David va rezista și va trăi etern, iar „cei ce seamănă în lacrimi, vor culege în bucurie", renașterea naturii simbolizînd și renașterea noastră (Al kol eile, Erev șel șoșanim, Iedid nefeș). L-am ascultat în continuare pe dl **Goterer Alexandru,** vicepreședintele Comunității evreilor din Brașov, oaspetele nostru din această seară, care a vorbit despre osîrdia cursanților și coriștilor brașoveni din Talmud Tora, care se reliefează în cunoașterea textelor și în interpretarea însuflețită a cîntecului tradițional.

Și, parcă pentru a sublinia că nu doar aici și la Brașov și în alte comunități și nu doar cei foarte tineri simt și cultivă textul și cîntecul evreiesc, trei dăruiți artiști de la T.E.S., cu maturitate artistică, **Leonie Waldman-Eliad, Tricy Abramovici** și **Dan Schlanger,** ne-au oferit un emoționant dar muzical-literar. Am auzit în această seară un potpuriu de cîntece evreiești, executat de atît de îndrăgita Leonie, într-o interpretare de zile mari, am trăit efectiv bucuria unei minunate lecturi făcute de talentata Tricy, din „La mulți ani !" de S. Ben-Sion, urînd și noi, cu Tricy și cu autorul, „La mulți ani, cu rod bogat !" pomilor, după cum ne-am plimbat — purtați pe aripile recitării lui Dan Schlanger — „Sub pomișorii verzi" și în „Sion", ascultînd, cu el împreună și „Cîntecul pămîntului", de Iacob Fischman.

Și a fost frumos. A fost atît de frumos și atît de convingător, încît atunci cînd, în încheierea programului, dl **ing. Theodor Blumenfeld,** președintele comunității, a împărțit copiilor fructe din Țara Sfîntă, am avut impresia că vedem aevea livada imensă cu portocali și cu migdali și cu smochini și le-am spus și noi „Lehaim !" („Spre viață !") și am rostit și noi „Șehianu", mulțumind pentru fericirea de a fi prezent la această splendidă revărsare de tinerețe, tinerețea obștii care a sărbătorit atît de frumos tinerețea pomilor și tinerețea tradiției noastre milenare.

H. R.

●

BACĂU

În seara zilei de 29 ianuarie a.c., într-un cadru deosebit de festiv, colectivitatea evreilor din Bacău a participat la desfășurarea a două sărbători : **Hamiș-Asar Bișvat** și **Confirmarea de Bat-Mițva** a cinci cursante de Talmud Tora — Debora Aizic, Rifca Iancu, Ariela Rosenfeld, Hana Sloim și Natania Colenberg.

Cuvintările, pline de însuflețire, rostite de dl **ing. I. Wenger,** președintele Comunității evreilor din Bacău, și de dl **Rabin A. Dafne,** cu bogate citate din înțelepciunea învățaților noștri și îmbinate armonios cu cîntecele tradiționale ale corului Talmud Tora, au reliefat pregnant semnificația ambelor momente și au făcut ca această seară să iasă din cadrul comun al festivităților, avînd un răsunet puternic în inimile tuturor participanților. **(Prof. L. Iosef).**

BOTOȘANI

În prezența unei numeroase asistențe, sîmbătă 29 ianuarie a.c., în sala de festivități a restaurantului ritual a avut loc tradiționala sărbătorire a zilei de **Hamișa-Asar Bișvat.**

După cuvîntul de deschidere, rostit de d-l **S. Chițu,** președintele comunității, d-l **Rabin Srul Moscovici** a vorbit despre semnificația acestei sărbători.

În continuare, în cadrul ciclului de conferințe inițiat de Federația Comunităților Evreiești, d-l **prof. Marc Clarian,** din București, a prezentat conferința **„Renașterea ebraicei vorbite".**

Expunerea a fost urmărită cu un deosebit interes și s-a bucurat de un frumos succes.

Corul cursanților de Talmud Tora a prezentat un frumos program de recitări și cîntece populare evreiești.

În încheierea festivității, cursanților de Talmud Tora li s-au împărțit tradiționale fructe de Hamișa-Asar Bișvat. **(I. Berman).**

SUCEAVA

Din timp s-a anunțat la cursurile de Talmud Tora că și cursul de Tu Bișvat va fi deosebit. Într-adevăr, profesoara, conducerea comunității și părinții prezenți au luat loc în bănci, iar cursanții au fost profesori.

Doi din grupa celor avansați au prezentat din învățăturile Eminenței Sale Șef Rabin dr. Moses Rosen despre această sărbătoare, accentuînd și locul important pe care-l ocupă dragostea de natură în etica iudaică.

S-au recitat apoi poezii, au fost prezentate cîntece închinate Noului an al pomilor, folosind materialul consistent trimis de F.C.E.

Prezentarea unor surprize le-a revenit și celor mici. Lor, celor care au pregătit pachetele cu fructe tradiționale, le-a revenit și plăcuta misiune de a le distribui și de a face binecuvîntarea tradițională asupra fructelor.

Și încă un moment în seria surprizelor : la indicația d-lui **Rabin A. Dafne,** pentru prima oară la această festivitate închinată naturii, au fost sărbătorite, potrivit unui vechi obicei, Bnot Mițva, aceste „lăstare ale viitorului — cum le spunea profesoara cursului — pe trunchiul milenar al neamului". **(G. Brucmaier).**

PIATRA-NEAMȚ

Cu ocazia sărbătorii de Hamișa-Asar 5743/1933, în sinagoga principală a fost organizată o manifestare cultural-artistică.

În fața unei săli pline, d-l **B. Catz,** consilier cu probleme de cult, a vorbit despre însemnătatea acestei zile, prezentînd date edificatoare.

Corul Talmud Tora a prezentat un bogat program de cîntece, printre care „A înflorit migdalul" și alte melodii aferente zilei sărbătorite. La terminarea programului au fost distribuite tuturor cursanților și coriștilor pachete cu fructe tradiționale.

Corul Talmud Tora al Comunității evreilor din Piatra-Neamț împreună cu președintele comunității, dl Bernard Friedman

ROMAN

Recent a fost renovată și redată în folosință, prin grijă comunității locale și cu sprijinul F.C.E., baia rituală — Mikva, una din sarcinile esențiale, prin tradiție, ale oricărei comunități evreiești.

Se știe că, oriunde în lume s-a organizat o comunitate evreiască, trei probleme trebuiau rezolvate cu prioritate : o baie rituală, o școală pentru copii și o casă de rugăciune și de studiu pentru toate vîrstele. Problemele sociale constituie și ele o preocupare permanentă a oricărei comunități evreiești.

Felicitînd Comunitatea evreiască din Roman pentru preocuparea ei, am recomanda și celorlalte comunități să se preocupe cu mai multă stăruință de toate aceste aspecte, care constituie, de fapt, rațiunea de a fi a oricărei comunități evreiești.

CONFERINȚE

BUCUREȘTI

Lui **Maimonide** — figură de luminoasă noblețe și de puternică iradiere spirituală din istoria iudaismului, precum și a științei și culturii mondiale — i-a consacrat conferința de sîmbătă 5 februarie a.c. regizorul **Zoltan Terner.** Folosind un bogat material documentar — valorificat într-o expunere de aleasă ținută —, conferențiarul a trasat, cu subtilitate și pasiune, itinerarul vieții și devenirii intelectuale a celui ce avea să fie o autentică „torță a înțelepciunii" pentru evreimea zbuciumată de adîncile frămîntări ale evului mediu și supusă — ca în atîtea rînduri de-a lungul istoriei — dezlănțuirilor de violență, ce urmăreau abjurarea de la credința străbună sau, ca „alternativă", exilul ori pierirea. Prin cărțile sale fundamentale de comentare a Torei și Talmudului — îndeosebi prin „More nevuhim" („Călăuza rătăciților") —, ca și prin lucrările sale consacrate feluritelor științe (mai ales medicina, domeniu în care își cucerise o amplă celebritate în întreaga lume civilizată a epocii sale) sau prin cele în care realizează o subtilă și profundă sinteză a religiei cu filozofia, Maimonide a rămas în istoria poporului evreu, cum pe drept cuvînt sublinia conferențiarul, o personalitate de primă mărime, a cărei strălucire în conștiința urmașilor sporește în profunzime și intensitate odată cu scurgerea timpului.

După ce, în introducere, a prezentat opera de cineast și realizările conferențiarului, d-l ing. **Theodor Blumenfeld,** președintele Comunității evreilor din București, care a prezidat conferința, a reliefat, în încheiere, rolul excepțional al lui Maimonide ca polarizator al conștiinței evreiești într-un moment istoric de

(Continuare în p. 7)

Corul Talmud Tora din București

Corul Talmud Tora din Brașov

Se împart fructe de Hamișa-Asar Bișvat

Imagini şi chipuri de pe uliţa evreiască de altădată

ARGUMENT

Poate cel mai simplu ar fi să încep ca în toate băsnuirile, din adîncurile veacurilor: „A fost odată ca niciodată...". A fost odată o lume neguros-mirifică a copilăriei mele de odraslă fidelă, dar întîmplătoare, a Bucureştilor (în fapt, aş fi trebuit să mă nasc la Roman sau la Bozieni, de unde îşi trag obîrşia moşii şi strămoşii mei, dacă părinţii nu s-ar fi mutat, cu două luni înaintea apariţiei mele pe lume, în mirobolant-atracţioasa Capitală a iluziilor prăbuşite în neantul atîtor dezamăgiri). A fost odată, în acest colcăitor furnicar de zbuciume vane şi iradiante iluminări, o pestriţă, patetică şi frămîntată lume evreiască, trăitoare de secole pe aceste meleaguri (se semnalează dovezi ale prezenţei evreilor pe aceste meleaguri încă din timpul romanilor, iar pe ţărmurile „Dîmboviţei, apă dulce" încă din primele veacuri ale evului de mijloc), făuritoare de valori materiale şi spirituale în bună frăţie şi convieţuire cu mîndrul şi ospitalierul popor român, cu ale cărui sacre idealuri de libertate socială şi naţională şi-a contopit, în atîtea împrejurări istorice, nu o dată impregnate de jertfelnic eroism, propriile sale idealuri.

Dar, mai ales, au existat, în acest perimetru de umanitate evreiască, lăcaşuri, instituţii, aşezăminte şi, cu deosebire, figuri de oameni pentru care înavuţirea sufletească. dăltuirea unui armonios univers lăuntric pe pilonii trainici ai eticii iudaice reprezentau un fundamental sens al vieţii.

Fireşte, pana scriitorului (sau, mai precis, vorbind în limbajul corect — şi modern — al realităţii, maşina sa de scris) se simte puternic atrasă de pitorescul zumzăitor şi morbid al lumii de contraste şi sfîşieri, din care şi-au cules personajele cei ce ne-au lăsat moştenire opere nemuritoare, în care reînvie, cu forţa creaţiei autentice, „Calea Văcăreşti", „Hanul cu Tei" sau „Ghetto veac XX". Dar nu, nu acesta e mobilul ce ne-a îmboldit spre masa de scris. Nu atracţia unui facil exotism — acela al „cabţundămilor" şi „şnorerilor" care populau, cu donquijoteştile lor visări aburite şi năuce, cafeneleţe sordide ale spaţiului uman dintre Bărăţiei şi Dristor — ne-a împins la acest plonjon în apele amintirii. Indemnul ce a scos din ceţurile trecutului evocările cu care ne vom străduí să umplem acest colţ de pagină este acela al unui modest omagiu, la atîta distanţă de timp, faţă de lăcaşuri şi oameni care ne-au întreţinut nestinsă — într-o adolescenţă bîntuită de toate ororile şi spaimele terorii fasciste — lumina spiritualităţii iudaice a încrederii în puterea gîndului de a înfrînge cruzimea bestialităţii dezlănţuite, a credinţei neştirbite în OM.

Neîndoielnic, tipologia umană a celor ce şi-au asumat, în acei ani, o asemenea înaltă menire este nespus de bogată şi diversă. De aceea ne-am străduit — cu riscul, firesc, al păstrării anonimatului celor evocaţi (ceea ce, fie vorba între noi, cunoscîndu-le marea modestie, unora nici nu le va displăcea) — să condensăm trăsăturile multora în cîteva chipuri-chintesenţă, prin care să sugerăm mai curînd o atmosferă, un climat. Vom începe cu...

BIBLIOTECARA

O întîlneam zi de zi — mai bine zis, după-amiază de după-amiază, căci doar atunci scăpam de la şcoală şi mă puteam repezi acolo unde mă atrăgea, cu o putere irezistibilă, fascinaţia cărţilor — în sălile nu prea mari, tixite de tomuri, de la primul etaj al unui imobil aparent fălos la înfăţişare, dar în realitate destul de delabrat (în interior suferise vizibil de pe urma cutremurului din toamna anului 1940), de pe strada Olteni, imediat după Labirint. Acolo se afla, în acea vreme, biblioteca „Dr. M. Singer", oază de lumină şi căldură pentru noi, cei înfrigurati de febra primelor căutări pe întortocheatele drumuri ale cunoaşterii. Erau, în rafturile şi dulapurile celor cîtorva încăperi, atîtea felurimi de coperţi, unele legate somptuos, altele zdrenţuite de nenumărate lecturi, încît nouă, celor ce păşeam, chiar după luni şi ani, cu difuză sfială pragul bibliotecii, ni se părea că aveam în faţă tezaure de neasemuit nici măcar cu cele de legendară strălucire din „Insula comorilor" a lui Stevenson.

Era însă, mai ales, în mijlocul acestor tezaure, *ea, bibliotecara*, paznicul şi călăuza, sufletul şi însufleţitorul acestui lăcaş al luminii. O femeie fragilă, de o vîrstă indefinită — din categoria acelor oameni asupra cărora anii, în virtutea unei neatinse tinereţi sufleteşti, nu cutează a-şi pune pecetea —, trupul uşor îngheboşat (probabil, din pricina neostenitei înclinări pe volume şi foliante, cărora ea, în primul rînd, le descifra conţinutul, spre a le putea recomanda, în cunoştinţă de cauză, cititorilor, în covîrşitoarea lor majoritate adolescenţi sau chiar copii), dar cu ochii de o asemenea intensitate albăstrie încît te făceau să nu-i remarci asimetriile şi asprimile chipului şi trupului.

Că un bun bibliotecar trebuie să iubească, înainte de orice, cartea e un adevăr de mult cunoscut. Nu, nu dragostea pentru carte — observabilă şi ea în configuraţia sa spirituală — reprezenta însă caracteristica fundamentală a acestei femei, care părea să trăiască exclusiv în mijlocul cărţilor (unii spuneau că şi doarme acolo, în încăperile dominate de dulapuri şi rafturi, dar n-am verificat niciodată această afirmaţie). Ceea ce o înălţa deasupra multor altor bibliotecari pe care i-am cunoscut de-a lungul vremilor era însă *dragostea pentru cititor*. Nu pentru un cititor fictiv, abstract, ci pentru *fiecare* cititor în parte. De îndată ce intrai în încăperea unde erau adăpostite fişierele — şi unde o întîlneai întîia oară pe ea, pe bibliotecară — îi deveneai parcă un membru al familiei, faţă de care se simţea obligată să-i fie sprijin şi călăuză. Nu numai cu sfaturi şi îndrumări pe itinerarele încîlcite ale lecturii, ci şi pe cele — cu atît mai complexe, mai pline de capcane, mai înnegurate de pîclele acelui timp — ale vieţii de toate zilele. Şi cît de bine te simţeai că, între atîtea restrişti, găseai acolo o prietenă mai mare, gata să-ţi vină în ajutor cu un cuvînt cald, nu o dată oblojitor de răni lăuntrice.

Temeinic şi esenţial era însă faptul că niciodată nu dezlipea misiunea sa de bibliotecară de aceea de îndrumător într-ale vieţii. Pentru orice împrejurare — — fie ea cît de anevoioasă, de complicată — scotea din raft un volum pe care ţi-l înmîna cu îndemnul de a căuta în el, dacă nu o soluţie pentru gravele probleme cu care erai confruntat, măcar o zare de nădejde, o brumă de alinare şi echilibru. Iar cele mai multe dintre aceste cărţi aparţineau fie marii literaturi ebraice sau idiş — în original sau în puţinele tălmăciri ce existau pe atunci —, fie marilor scriitori evrei, ce şi-au exprimat ethosul iudaic în alte limbi, de la autohtonii Peltz şi Ludo la Iakob Wassermann, Edmond Fleg, André Spire, Israel Zangwill etc. Cînd, în vara bombardamentelor — dar şi a acutelor presimţiri de apropiată eliberare din jugul terorii —, mi-a strecurat în geantă o carte intitulată „Europe Société Anonyme", a avut grijă să-mi precizeze că autorul, Ilya Ehrenburg, este un cunoscut scriitor sovietic „care îşi afirmă tot timpul calitatea de evreu, mai ales acum în anii războiului, dar şi înainte a făcut-o, are şi o carte grozavă cu un personaj memorabil, Lazik Roitşvanet, să nu uiţi data viitoare să mi-o ceri...".

Una dintre incomparabilele bucurii ale acelor ani o constituiau palpitantele discuţii literare pe care le aţîţa firava bibliotecară între noi, „abonaţii ei permanenţi", cum ne spunea cu discretă duioşie, discuţii pe care ştia să le dirijeze cu o măiestrie greu de definit — pentru că izvora dintr-o ascuţită sensibilitate faţă de problemele vieţii şi ale omului în multiplele şi diversele lor faţete — spre acele concluzii ce puteau să ne fie de folos în viitor. Şi, deoarece citise, cum ziceam, ea însăşi extrem de mult, avea totdeauna la îndemînă citatul, versul sau parabola potrivită din Şalom Alehem sau Anski, din Heine sau Eliezer Steinbarg, spre a pune punct unor dispute ce s-ar fi putut prelungi altfel nepermis de mult.

Răspîntiile, dureroasele răspîntii ale vieţii, cele ce despart, dorit sau nedorit, drumurile oamenilor, au făcut să n-o mai întîlnesc de peste trei decenii şi jumătate pe bibliotecara de la „Singer". Indiferent însă unde o fi — sau dacă o mai fi —, seminţele azvîrlite de ea atunci pe ogoarele sufletelor noastre de adolescenţi au rodit însutit, înmiit. Pot spune, cu mîna pe inimă, că temeliile cititului ca patimă şi ca inextricabilă nevoie interioară, că fundamentele culturii, atîta cît am adunat-o în cămările minţii şi sufletului, ea, bibliotecara, le-a pus, cu fierbinte osîrdie, alături de toţi dascălii mei de-a lungul anilor.

VICTOR BIRLĂDEANU

Urmaşii lui Mordehai şi Ester interoghează pe urmaşul lui Haman

El ţine capul plecat, iar cu mîna stîngă îşi acoperă gura, ca şi cum i-ar fi frică să nu-i scape un cuvînt de prisos, care i-ar putea dăuna.

Acesta este Hermann Göring, fascistul numărul 2 al Reichului distrus, fostul Reichsmareschal şi comandant suprem al forţelor aeriene ale Germaniei fasciste.

În dreapta lui — un ofiţer sovietic, în stînga sa — o femeie, de asemenea ofiţer. Ei sînt Naum Solomonovici Frumkin şi Esfir Isakovna Frenkina. Interogatoriul a avut loc în localitatea Bad-Mondorf, în 1945, la o lună după capitularea Germaniei naziste.

După cum se ştie, Hermann Göring, împreună cu alţi criminali de război nazişti au fost, ulterior, condamnaţi la moarte, prin spînzurătoare, de către Tribunalul de la Nürnberg. Cu o zi înainte de a fi executat, la 15 octombrie 1946, Göring s-a otrăvit în celula sa.

Fotografia de mai sus, cu evident caracter istoric, ar trebui să fie bine privită de neofaşciştii, noii Hamani ai istoriei, care trebuie să ştie că, mai devreme sau mai tîrziu, vor răspunde de faptele lor.

Cad urmaşii lui Haman

BARBIE

Am relatat la această rubrică despre arestarea de către autorităţile boliviene a criminalului de război Klaus Barbie (Altmann) şi ne-am exprimat convingerea că va fi extrădat pentru a executa pedepsele la care a fost condamnat. La 5 februarie a.c., agenţiile de presă au anunţat că guvernul bolivian a dat, în sfîrşit, curs cererii de extrădare a autorităţilor franceze, reînnoită după arestare. În urma acestei hotărîri, Barbie a fost adus în Franţa şi întemniţat la închisoarea din Lyon. Fostul şef al Gestapo-ului din Lyon a fost deferit, în mod oficial, justiţiei pentru crime împotriva umanităţii, precizîndu-se că i se impută moartea a 11 000 de evrei şi a unor fruntaşi ai Rezistenţei franceze, între care Jean Moulin, lider al mişcării antifasciste din această ţară. Se reaminteşte că Barbie fusese condamnat la moarte în contumacie încă în 1947 şi în 1951 şi că el a fost pus sub urmărire nu numai de autorităţile franceze, dar şi de cele vest-germane.

Ştirea că faimosul „călău de la Lyon" va trebui, în sfîrşit, să răspundă de crimele sale a fost primită cu satisfacţie de opinia publică democrată din Franţa şi din întreaga Europă, care consideră că pedepsirea marilor criminali de război nazişti, ca şi a criminalilor şi teroriştilor de azi constituie nu numai un act de justiţie, dar şi un avertisment împotriva celor care acum, la 50 de ani de la instaurarea hitlerismului în Germania, încearcă să reînvie ideologia şi practicile fascismului, sau le practică în forme „noi".

RAUCA

În urma deciziei luate de Curtea Supremă din Ontario de a-l extrăda Germaniei federale pe criminalul de război Albert Helmut Rauca, vinovat de uciderea a 11 584 de evrei lituanieni, în perioada Holocaustului, Irwin Cotler — profesor de drept la McGill University şi preşedinte al Congresului Evreiesc din Canada — a cerut să se ia măsuri pentru traducerea în justiţie şi a celorlalţi nazişti criminali de război care locuiesc în prezent în Canada.

DARUL DE PURIM

de Isaac Bashevis-Singer

Povestirea ce urmează face parte din volumul „Main tatns beis-din ştib" („Judecătoria tatălui meu"), în care Isaac Bashevis-Singer — laureat, precum se ştie, al Premiului Nobel pentru literatură pe 1978 — îşi povesteşte copilăria, petrecută mai ales la Varşovia. Familia scriitorului locuia pe strada Krochmalna, inima cartierului evreiesc, de odinioară, din capitala poloneză; aici îşi exercita tatăl său atribuţiile de „daien" (judecător).

Casa noastră era mai tot timpul pe jumătate goală. În odaia de judecată nu se găsea nimic în afară de cărţi. În dormitor, două paturi — şi asta era totul. În bucătărie, mama nu păstra mîncare gătită. Ea tîrguia numai ce-i trebuia pe o zi, cel mai adesea pentru că nu avea cu ce cumpăra mai mult. La vecini am văzut covoare, tablouri pe pereţi, vase de aramă, tot soiul de lămpi şi de figurine. Ai mei se uitau însă chioriş la orice lux. De fotografii înrămate şi de bibelouri nici nu putea fi vorba. Părinţii mei vedeau în ele idolatrie. Îmi aduc aminte că, odată, am schimbat Pentateuhul meu cu cel al altui băiat şi că pe coperta acestui Pentateuh erau desenaţi Moşe cu Tablele Legii şi Aaron în veşminte sfinte; în jurul lor zburau îngeri. Mama a aruncat o privire şi a strîmbat din nas. Apoi a arătat tatei desenele. Tata mi-a spus că legea nu îngăduie asemenea zmîngăleli pe Cărţile lui Moşe şi a pomenit de cele zece porunci: „Să nu-ţi faci chip cioplit..."

În mediul acesta de puritanism evreiesc, unde trupul era socotit o anexă a sufletului, Purimul făcea să intre brusc un pic de lux.

Toţi gospodarii de pe strada noastră ne trimiteau daruri. Din ajun începeau să sosească cei care ni le aduceau. Erau încărcaţi cu sticle de vin şi mied, cu portocale şi fel de fel de prăjituri şi dulciuri. Un bogătaş ne trimitea sardele, un altul somon, un al treilea peşte gătit în sos dulce-acrişor. Căpătam mere învelite în hîrtie de mătase, curmale, smochine — şi cîte şi mai cîte! Masa aşternută se umplea cu bunătăţi. Tot atunci îşi făceau apariţia mascaţii, cu faţa acoperită, cu căşti pe cap, cu săbii şi scuturi de mucava, îmbrăcate în foiţă aurie sau argintie. Eu unul trăiam atunci o zi luminoasă. Părinţii mei însă nu priveau cu ochi buni risipa asta. Un negustor ne-a trimis odată o sticlă de porto englezesc. Tata s-a uitat la eticheta lipită pe sticlă şi a oftat. Era înfăţişat pe ea un ins cu obrajii roşii, cu pană la pălărie şi mustăţă blondă. În ochii lui beţi sclipea o veselie vulgară.

Aştia pun plăcerile mai presus de orice!... — zise tata.

Cu vinurile tata îi cinstea mai apoi pe credincioşi, în odaia de rugăciuni. Ai mei nu mîncau din prăjituri, pentru că nu se putea niciodată ştii cît de straşnic păzeau evreii varşovieni regulile pregătirii bucatelor. Nu era exclus ca unii să fi pus în ele untură — ori să nu fie nici de carne, nici de lapte.

De mascaţi ne descotoroseam repede, fiindcă feţele lor ascunse şi cîntecele lor miroseau a teatru — iar teatrul era pentru ai mei lucru necurat. În casa noastră lumea era îndeobşte considerată ca impură. A fost nevoie să treacă mulţi ani ca să încep a înţelege cît adevăr era în credinţa asta.

Da, dar strada Krochmalna nu vroia să ştie de astfel de socoteli. Purimul era sărbătorit pe Krochmalna ca un mare carnaval. Pretutindeni forfoteau mascaţii şi purtătorii de daruri. Strada mirosea a scorţişoară, şofran, ciocolată, a prăjituri calde şi a mirodenii pe care nu le ştiam pe nume. În cofetării se vindeau copturi cu chipurile lui Ahaşveroş, Haman, Harbona, Vaşti şi Bizta. Era plăcut să muşti dintr-un picior al lui Haman sau să înghiţi capul reginei Estera. Şi, fireşte, zbîrniitoarele nu încetau să zbîrnîie, sfîndindu-i pe toţi Hamanii din toate timpurile.

Pentru logodnici, ca şi pentru îndrăgostiţi, darurile de Purim erau o obligaţie. Îşi trimiteau adesea lucruri scumpe, ca un avans la cadourile de nuntă.

Din pricina unui asemenea dar de Purim s-a stîrnit pe strada noastră o vrajbă, care a culminat cu un proces la judecătoria tatălui meu.

Un logodnic a trimis alesei sale o cutie de argint, dar, atunci cînd fata a deschis-o — de faţă cu surorile şi prietenele ei care aşteptau nerăbdătoare să vadă ce fel de dar e —, a găsit înăuntru un şoricel. Logodnica a scos un strigăt sălbatic şi a căzut în nesimţire. Celelalte fete au ţipat şi ele ca apucate. După ce au trezit-o pe logodnică din leşin cu apă rece şi oţet, iar fetele şi-au revenit şi ele, au ţinut împreună sfat. S-a aflat ce l-a împins pe logodnic la isprava lui: cei doi tineri se certaseră cu cîteva zile mai înainte. S-a discutat îndelung şi s-a hotărît pedepsirea după merit a vinovatului. Tot printr-un dar. Numai că în locul unui şoricel i s-a trimis un tort scump, însă umplut cu gunoi. Un cofetar se alăturase conspiraţiei. Nu pot da aici alte amănunte. Domnişoarele de pe strada Krochmalna vedeau în afacerea asta un război între sexul tare şi sexul slab — şi au dovedit că femeile au şi capacitatea, şi imaginaţia necesare pentru a duce un război „delicat" sau, cum se spune în ziua de azi, un război rece.

Strada Krochmalna s-a amuzat din plin cu prilejul acelui Purim. Comic era mai ales faptul că logodnicul — cu toate că şi-a îngăduit un gest uricios — nu s-a aşteptat la o asemenea replică; ba, dimpotrivă, a fost intrigat de comportarea logodnicei sale. Lumea a scornit tot soiul de scene şi situaţii. Fetele de pe Krochmalna o ţineau într-un rîs. De la un capăt la altul al străzii, răsunau întruna hohote, ca într-o casă de nebuni. Dar nici logodnicul nu s-a aşezat singur la ospăţul de Purim. Îşi avea companionii lui, care nu fuseseră străini de acel plan nesăbuit.

Da, a fost un Purim vesel. Dar, a doua zi, de Şuşan-Purim, s-au dezmeticit şi au venit la noi să se judece. S-au înghesuit în odaie o puzderie de oameni. Logodnica şi-a adus familia şi prietenele, iar logodnicul a sosit, de asemenea, cu ai săi şi cu amici. Avea cîteva surori. Au început să strige încă de pe scări şi au continuat să vociferez o jumătate de oră, încît tata n-a priceput cine se plînge de cine şi nici despre ce e vorba. Şi, văzînd că ei tot ţipă şi fac hărmălaie, că-şi aruncă unii altora ocări, tata a deschis o carte. Ştia că, mai devreme ori mai tîrziu, spiritele se vor potoli. Evreii nu ajung la crimă. Aşa că, pînă una-alta, ia să vedem ce crede Marşo* cînd zice „mai e de chibzuit"; aşa face Marşo: în loc să răspundă la o întrebare, zice că *se poate* da un răspuns; poftim de ghiceşte ce vrea să spună cu asta...

Mă aflam şi eu în odaia de judecată şi am luat aminte la tot ce s-a petrecut. Am tras cu urechea la fiece vorbă. Se certau, dar, din cînd în cînd, îşi strecurau şi cîte o vorbă bună, dînd de înţeles că n-ar fi cazul să se strice logodna pentru o asemenea prostie. S-au socotit şi pentru păcate mai vechi. Ba erau grosolani şi mînioşi din cale afară, ba se purtau ca rubedenii iubitoare. Din copilărie mi-am dat seama că la unii oameni e numai un pas de la bădărănie la gingăşie, de la palme la pupături, de la sudalme la jurăminte de dragoste şi dăruire.

După ce au răguşit de atîtea strigăte, careva a povestit tatei cele întîmplate. Tata a rămas uluit.

— Urît! Nu se face aşa ceva! Aţi încălcat sfînta cerinţă: nu vă pîngăriţi sufletele...

Tata a scos îndată la iveală o sumedenie de prescripţii şi legiuiri. Mai întîi, şi-au rîs unii de alţii; în al doilea rînd, a fost o treabă urîtă; în al treilea rînd, astfel de fapte stîrnesc furie, bîrfeli, zînzanie, certuri — şi cîte altele... Şi apoi spurcarea hranei e un mare păcat; Cel-de-sus ne-o dă pentru astîmpărarea foamei, de aceea se rosteşte asupra ei o binecuvîntare. Tata a pomenit de un cărturar care, potrivit propriilor lui cuvinte, a fost blagoslovit cu ani mulţi de viaţă pentru că n-a lăsat niciodată să zacă pe podea vreo firimitură de pîine. Ca să coci aluatul în cuptor — a mai spus tata — a trebuit ca mai întîi pămîntul să fie arat şi însămînţat, a fost nevoie ca din cer să cadă ploaie şi rouă. Nu-i nicidecum un lucru de nimic ca dintr-un grăunte putrezit să se ivească un spic. Chiar de s-ar strînge laolaltă toţi înţelepţii lumii, din mîinile lor nu va ieşi nici un bob de grîu... Şi iată, în loc să i se aducă mulţumiri şi laude lui Dumnezeu pentru mărinimia lui, darul i-a fost profanat şi s-au folosit de el pentru a-i învrăjbi pe oameni.

După gălăgia asurzitoare de mai înainte, se aşternuse o linişte adîncă. Femeile îşi ştergeau lacrimile cu poala şorţului. Bărbaţii lăsaseră capetele în jos. Domnişoarele clipeau încurcate. Amuţiseră cu toţii, ruşinaţi. Şi-au dat seama că prin gura tatei vorbea Tora, că fiece cuvînt al lui era cu temei. Am fost adesea de faţă cînd tata a spulberat, cu vorbele lui nemeşteşugite, micimi omeneşti, ambiţii deşarte, necazuri prosteşti şi porniri înfumurate.

După ce tata a spus ce a avut de spus, logodnicii s-au împăcat. Cuscrele, care abia se împroşcaseră cu noroi, s-au îmbrăţişat. Au început să pună la cale nunta. Tata n-a primit nimic pentru judecată, fiindcă procesul n-a fost un proces în adevăratul înţeles al cuvîntului. Cumpănindu-i pe împricinaţi, tata s-a păgubit singur. Dar răstimpul dintre Purim şi Pesah era în casa noastră rodnic. Odată cu darul de Purim, oamenii trimiteau cîte o rublă sau o jumătate de rublă. Venirea Pesahului era şi ea aducătoare de spor.

Cînd odaia de judecată s-a golit, tata m-a chemat la el şi mi-a zis să iau aminte la ceea ce se întîmplă cînd nu înveţi Tora şi te laşi ademenit de deşertăciunile acestei lumi.

Sîmbătă după prînz am ieşit în balcon. Era o vreme blîndă. Zăpada se topise de mult. Trotuarele erau uscate. Lîngă ele se scurgeau fire de apă care oglindeau albastrul cerului şi auriul soarelui. Tinerele perechi de pe Krochmalna ieşiseră la plimbare. S-au arătat deodată şi cei doi logodnici care-şi trimiseseră acele întristătoare daruri de Purim. Ea se gătise, cam prea devreme, cu o pălărie şi veşminte de vară. El purta o pălărie de culoare deschisă şi pantofi galbeni. Mergeau la braţ şi îşi vorbeau zîmbind graţios. Se întîmplă ca logodnicii să se ciorovăiască. Ei şi?

Stăteam în balcon în hăinuţa mea de atlas şi pe cap cu o pălărioară de catifea, de sub care coborau, unduindu-se, zulufii mei roşii, şi priveam. Ce mare e lumea asta şi cît e de bogată în oameni, în întîmplări, în ciudăţenii! Oare cît de sus se arcuieşte cerul deasupra acoperişurilor? Şi cît de adînc e pămîntul sub caldarîm? Şi de ce se iubesc atîta băieţii şi fetele? Şi ce-i cu acest Dumnezeu despre care se vorbeşte necontenit în casa noastră?

Eram uimit, fascinat de tainele care mă învăluiau. Şi aveam sentimentul că trebuie să dezleg aceste taine de unul singur, cu propriul meu cap...

Din idiş: **ANTON CELARU**

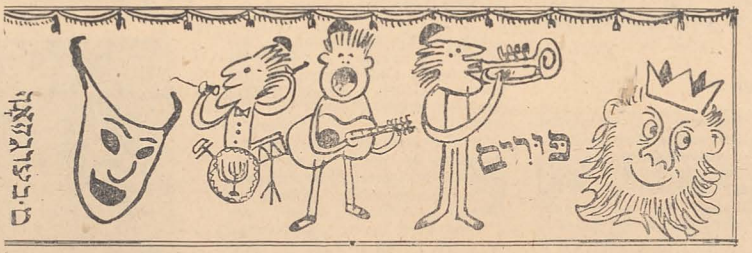

* Marşo: abrevierea numelui unui celebru comentator al Talmudului — Rabi Şmuél Eidlş (1555—1631).

CONFERINŢE

(Urmare din p. 5)

răscruce, funcţia sa de „punct de reper" în istoria gîndirii iudaice şi universale.

•

O captivantă conferinţă despre **„Teatrul evreiesc în lume"** a ţinut, sîmbătă 12 februarie a.c., prof. univ. dr. **Horia Deleanu**. Pornind de la originile teatrului evreiesc — pe care le-a plasat în evul mediu, în perioadele dezlănţuirilor de voioşie ale carnavalurilor, ale diferitelor „sărbători cu măşti" —, relevînd apoi dezvoltarea teatrului evreiesc în epoca modernă, cu un puternic accent pe naşterea teatrului idiş, prin Goldfaden, în România, şi pe ulterioara sa răspîndire şi înflorire în întreaga lume, prof. univ. dr. Horia Deleanu a scos apoi în evidenţă covîrşitoarea însemnătate a apariţiei şi creşterii teatrului în limba ebraică prin marea formaţie teatrală „Habima". Un loc aparte a ocupat în cadrul conferinţei reliefarea geniului teatral specific poporului evreu, geniu definit prin intensă trăire şi profundă cerebralitate, şi care a dat naştere unor figuri de seamă ale scenei, atît în idiş şi ebraică, cît şi în limbile naţiunilor în mijlocul cărora au trăit şi trăiesc artişti şi regizori evrei, ce au contribuit la revoluţionarea, prin gîndirea şi creaţiile lor, a artei teatrale din întreaga lume.

Subliniind calitatea conferinţei şi conturînd personalitatea complexă de critic, istoric teatral şi scriitor a conferenţiarului, d-l ing. **Theodor Blumenfeld**, care a condus această reuşită manifestare culturală, a relevat importanţa teatrului evreiesc ca expresie a umanismului şi spiritualităţii iudaice.

•

La 5 februarie a.c., în cadrul manifestărilor culturale organizate de Comunitatea evreilor din **Bacău**, **Anton Celaru** a vorbit despre **„Viaţa şi opera lui Isaac Bashevis-Singer"**. Conferinţa a fost însoţită de lecturi din scrierile marelui prozator, în traducere românească. Au citit: prof. **Leibu Iosif** şi actorul **Bibi Ionescu**, de la Teatrul „Bacovia". Acelaşi conferenţiar a fost la 6 februarie oaspetele Comunităţii evreilor din **Piatra-Neamţ**. După expunere au citit din opera lui Bashevis-Singer: stomatolog **Avram Aron** şi prof. **Fred Biber**. Cu acelaşi prilej, a avut loc o audiţie muzicală, prezentată de dr. **Sorin Krumholz**. În program, creaţii pe teme evreieşti de Serghei Prokofiev şi Leonard Cohen. Expunerea a fost prezentată şi la Tg. Neamţ. Au urmat şi aici lecturi. A citit prof. **Fred Biber**.

Manifestările au fost conduse: la **Bacău** de ing. **Iehuda Wenger**, preşedintele comunităţii; la **Piatra Neamţ** de **Bernard Friedman**, preşedintele comunităţii; la **Tg. Neamţ** de **Mişu Davidovici**, consilier.

•

La 5 februarie a.c., dl **Gh. Iosub** a ţinut, la **Cluj-Napoca** (preşedinte dr. **Kertesz Nicolae**), conferinţa **„Umorul evreiesc"**, iar în 6 februarie, d-l prof. dr. **David Riemer** a expus, la **Oradea** (preşedinte dr. **Fried Ernest**), conferinţa **„Istoria şi structura Talmudului"**; pe care a prezentat-o şi în 13 februarie la **Arad** (consilier **Weisz Andrei**).

În aceeaşi zi, dl prof. **M. Clarian** a vizitat Comunitatea evreilor din Bacău, unde a vorbit despre **Peretz Smolenski**.

Un simbol al demnităţii iudaice

(Urmare din p. 1)

greşeală o poate costa moartea. Dar mai ştie că, oricum, e singurul mod de a-şi mai acorda, ei şi alor ei, o şansă de supravieţuire.

Haman pierde, fiindcă pentru el totul e prea tîrziu. E prea prins în încleştare, prea stîrnit de ură, de plăcerea de a umili şi strivi pentru a da înapoi.

Într-o epocă în care noţiunea de „dreptate" era încă necunoscută minţii omeneşti, cînd sclavia era echivalentul unei instituţii „naturale şi eterne", un popor puţin numeros din Asia Mică (simbolizat în Meghilat Ester prin Mordehai) îşi asumă răspunderea unor principii morale dinamitarde (cauza resentimentului tuturor Hamanilor istoriei). Această apoteoză a dreptăţii, care se înalţă din Meghilat Ester, punînd mai presus un sistem de filozofie comportamentistă decît atîtea alte sisteme de gîndire ale lumii antice, poate fi rezumată în celebra replică a lui Hillel devenită, ulterior, maximă, cu valoare de frontispiciu, a învăţăturii iudaice: „Ce ţie nu-ţi place, altuia nu-i face".

Ce altceva este semnificaţia Purimului decît spiritul justiţiar — cheie a întregului fundament de gîndire şi mod de viaţă iudaic?

ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIR

DECLARAŢIE

Luînd parte la recepţia oferită după ce i s-a decernat Premiul Neghev, cu un obiect purtînd inscripţia „Campioană a păcii,

prietenă a Israelului şi a poporului lui", actrică americană JANE FONDA a declarat: „Unii consideră că este o perioadă dificilă să fii prieten al Israelului, dar cred că tocmai acum este timpul cînd trebuie să se facă distincţia între prietenii de ocazie şi cei adevăraţi. Eu sînt o suporteră a Israelului pentru că simt o extrem de profundă afinitate cu poporul şi cu artiştii lui (...)".

IN MEMORIAM

Samuel Belzberg, în numele Centrului „Simon Wiesenthal" din Canada, a înmînat lui Giora Senesh — fratele eroinei israeliene Hannah Senesh, omorîtă de nazişti pe cînd se afla în Europa cu scopul de a salva viaţa mai multor evrei din Ungaria în timpul celui de-al doilea război mondial — distincţia „Humanitarian Award", decernată post mortem eroinei.

CONVORBIRE ÎNTRE PREŞEDINTELE MEXICULUI ŞI CONDUCĂTORI AI C.M.E.

Preşedintele nou ales al Mexicului, Miguel de la Madrid, a lăudat pe cetăţenii evrei ai ţării sale pentru importanta lor contribuţie la dezvoltarea economică a ţării. Preşedintele a făcut această declaraţie cu ocazia primirii unei delegaţii a Congresului Mondial Evreiesc, condusă de preşedintele Edgar Bronfman, care a participat la conferinţa Secţiei nord-americane a Congresului, ce a avut loc la Mexico-City.

Edgar Bronfman a declarat preşedintelui ţării că Secţia nord-americană a C.M.E. a ales Mexicul ca ţară-gazdă pentru conferinţa sa ca o apreciere a rolului important al Mexicului în problemele regiunii şi ca o demonstraţie de solidaritate cu comunitatea evreiască din această ţară.

VIZITĂ

La invitaţia Asociaţiei de colaborare între creştini şi evrei, un grup de israelieni au vizitat oraşul lor natal, Emden.

Înainte de 1933, în această localitate trăiau un număr însemnat de evrei, din rîndurile cărora mulţi au luptat în primul război mondial. Acum există numai un singur evreu, care îngrijeşte cimitirul vechi evreiesc.

Vizitatorii israelieni au fost salutaţi la primărie de către primarul oraşului. Foştii locuitori ai oraşului Emden au vizitat diferite şcoli, au discutat despre viaţa lor în perioada dominaţiei naziste şi despre patria lor, Israel.

La Emden nu mai există nici o sinagogă. S-a oficiat totuşi un serviciu divin, la primărie, folosindu-se o Tora împrumutată din Olanda.

DIN LEIPZIG

În amintirea celor 11 000 de evrei care au locuit în oraşul Leipzig, capitala Saxoniei, a fost publicat, la Ierusalim, volumul „Mein Leipzig" („Leipzigul meu"). Cartea cuprinde un cuvînt introductiv, semnat de ministrul israelian dr. Joseph Burg, originar şi el din Leipzig.

Majoritatea locuitorilor evrei din Leipzig proveneau din Rusia şi Polonia. Ei erau profund tradiţionalişti.

Cartea redă viaţa evreiască intensă de odinioară a acestei comunităţi, cu numeroase sinagogi şi lăcaşuri de rugăciune, aminteşte de rabini eruditi, de credincioşi, de profesiile practicate de evrei.

În Israel trăiesc în prezent mulţi foşti locuitori ai Leipzigului.

JUBILEU

La 5 ianuarie a.c., violonistul Henryk Szeryng a sărbătorit cea de-a 50-a aniversare a consacrării sale ca virtuoz. Aceasta s-a manifestat printr-un concert dat la Mexico-City, la care a participat şi pianistul Jorge Federico Osorio. Programul a cuprins trei sonate pentru vioară şi pian de Johannes Brahms. Beneficiul a fost destinat sprijinirii tinerilor muzicieni.

Henryk Szeryng s-a născut la 22 septembrie 1918, în Polonia. A emigrat în Mexic, unde s-a stabilit definitiv. Marele violonist a dat concerte şi în România.

FILM

La televiziunea din R. F. Germania a fost prezentat serialul „Fraţii Oppermann", filmat după romanul cu acelaşi nume de Lion Feuchtwanger. Pînă acum, acest serial a mai fost vizionat şi la televiziunile din Israel, Anglia, Italia şi Suedia.

CONCERT

La Berlin, grupul „Jerusalem String Trio" a prezentat un concert. Din acest grup fac parte: Rimma Kaminkovsky (vioară), Juval Kaminkovsky (violă) şi Joram Alperin (violoncel).

Programul, care a cuprins: „Cantos II", de Mark Kopytman (Israel), precum şi opere de Beethoven şi Mozart, a făcut o puternică impresie prin perfecţiunea execuţiei.

CHAGALL

Marele pictor Marc Chagall a consimţit să execute trei vitralii la Mainz. Schiţele, în acuarelă — o explozie de artificii colorate —, au fost terminate. Vitraliile urmează să fie efectuate într-un atelier specializat din Reims. Marc Chagall a renunţat la orice onorariu.

RUGĂCIUNE ÎN AVION

S-a întîmplat în urmă cu patru ani, în avionul care zbura de la Paris la Lod (Israel). Printre pasageri se afla şi Itzhak Iedidia Frenkel, Rabinul Şef al Tel Avivului.

Era în ziua de Tişa Beav (zi de doliu la evrei, care marchează distrugerea Templului) şi, către apus de soare, rabinul, înfăşurat în talit, era în căutarea a zece evrei pentru rugăciunea de seară (Minha). Deodată, unul dintre pasageri se îndreptă spre grupul de evrei întrebînd cărui eveniment se datorează această rugăciune, neobişnuită în avion. După ce i s-a explicat, a cerut o tichie şi s-a alăturat celorlalţi credincioşi.

Pasagerul nu era altcineva decît Pierre Mendès-France, cunoscut om politic, evreu, fost prim-ministru al Franţei.

Această întîmplare a fost relatată, în presa franceză, la încetarea lui din viaţă, la sfîrşitul anului 1982.

ÎNTÎLNIRE

La Consulatul francez din New York a avut loc o întîlnire între ministrul de justiţie al Franţei, Robert Badinter, şi 15 conducători evrei din S.U.A. Principalele teme de discuţie le-au constituit terorismul antievreiesc din Franţa, precum şi politica Franţei în Orientul Mijlociu.

SUEDIA

Uniunea supravieţuitorilor evrei refugiaţi din ţări cotropite de nazişti, constituită la Malmö, în 1945, duce o vie activitate social-culturală. În fruntea uniunii se află devotatul activist Yehezkiel Şechter.

EXPOZIŢII

La „Maison juive" din Zürich a fost deschisă o expoziţie a cunoscutului pictor Rafaël Chwolès, prezentînd o retrospectivă a celor mai valoroase opere ale artistului. Originar din Vilno (U.R.S.S.), Chwolès s-a ocupat în pînzele sale de viaţa de

zi cu zi a evreului de rînd din acest ştetl odinioară pulsînd de o intensă viaţă iudaică, dar care a fost distrusă de flăcările Holocaustului. Chwolès a pictat tablouri înfăţişînd scene din viaţa israeliană contemporană, precum şi altele reprezentînd scene din viaţa mai multor comunităţi evreieşti din lume, cu predilecţie cea marocană. Pictorul a deschis prima expoziţie, în 1933, în oraşul său natal, unde obţine şi primul mare premiu pentru pictură. Recent, el a primit şi premiul Academiei europene de artă. Chwolès este considerat ca făcînd parte din aceeaşi categorie cu Modigliani, Soutine, Pascin, Mané-Katz şi Kikoine.

•

Cu ocazia zilelor dedicate lui Moša Pijade — cunoscut luptător iugoslav din timpul celui de-al doilea război mondial —, la Zagreb (Iugoslavia) a fost deschisă o expoziţie cu titlul „Anul 1942". „Zilele lui Moša" constituie o manifestare a cărei primă ediţie a avut loc în 1981 şi este prevăzută a se desfăşura anual, în scopul eternizării memoriei acestui mare revoluţionar şi popularizării bogatei sale opere.

EXPOZIŢIE EVREIASCĂ LA JOCURILE OLIMPICE DIN 1984

La Los Angeles a fost alcătuit un comitet care se ocupă de prezentarea unei expoziţii la Jocurile Olimpice ce se vor desfăşura, în 1984, la Los Angeles. În acest scop, comitetul se adresează şi celor care deţin fotografii, date biografice, amintiri etc. privind participanţii evrei la jocurile olimpice ce au avut loc din 1924 încoace, rugîndu-i să le trimită comitetului.

Reprezentantul Comitetului pentru Europa: GERHARD GUTTMANN, SODENER Str. 30, 1000 BERLIN 33.

APARATURĂ ELECTRONIC MEDICALĂ

Colectivul de proiectanţi la Întreprinderea de Electro Industrială, din care au fa parte ing. Vasile Ionaşcu şi zicianul Claudiu Minovici, concursul Institutului de Cer tare Ştiinţifică şi Inginerie Te nologică (responsabil de proi ing. Daniel Bobîrcă), a cr şi omologat cîteva aparate el tronice de uz medical de o de sebită valoare practică. E vorba de Romverter, cu trei v riante, Monipat 102, cu do variante, Respirotahimetru, afişaj digital, şi Cardiota metru, cu afişaj digital. Ace aparate monitorizează şi vim lizează pe osciloscop şi inreg trator electrocardiograma în d rivaţiile standard, pulsul pe feric, ritmul cardiac şi respi toriu şi alte operaţii. Produse asigură, de asemenea, aplicare de proceduri de terapie inte sivă în afecţiunile cardiace.

DIVERSIFICAREA ARTICOLELOR DE CRISTAL

MEDIAŞ. La întreprinder „Vitrometan" din Mediaş, n mărul modelelor de articole d cristal a ajuns la 200. S-a trec la producerea pe scară m largă a modelelor sculptate şlefuite în linii noi, moder unele realizate în frumoase m tive populare româneşti. P lîngă seturile de vaze, bomb niere, scrumiere, coşuleţe şi alt obiecte, aici se produc şi cand labre.

NOI NAVE DE PESCUIT OCEANIC

TULCEA. După navele co tiere „Dorada I" şi „Dorada II care se află, la ora actuală, în zona din vestul Africii, alte doua noi nave au intrat recent în d tarea flotei noastre de pescu oceanic. Este vorba de nava de tip colector „Polar XI" şi nav de tip superatlantic „Rodna" construite în şantierele naval din Galaţi şi, respectiv, Brăila „Polar XI" execută prima s cursă de producţie în zona d pescuit din sudul Africii, ia „Rodna" urmează să-şi înceapă în curînd activitatea.

CĂRBUNE PESTE PLAN

BIHOR. La Întreprinderea minieră Voivozi planul la extracţia de cărbune se îndeplineşte în mod ritmic. În prima lună a anului, minerii bihoreni au extras suplimentar din subteran 2 200 tone de cărbune, între sectoarele fruntaşe numărîndu-se cele de la Suplac, Vărzari, Jurteana III şi Budoi-Nord, unde eforturile s-au concentrat cu precădere asupra creşterii randamentelor la abatajele mecanizate. Demn de remarcat este faptul că, în ianuarie, au fost date în exploatare două noi abataje frontale la Jurteana III şi Budoi-Nord.

ECHIPAMENTE PENTRU „OLTCIT"

BRAŞOV. La întreprinderea „Electroprecizia" din Săcele au fost asimilate şi introduse în fabricaţie noi repere şi dispozitive cu care vor fi echipate autoturismele „Oltcit". Printre acestea se numără noile tablouri de bord, arbori flexibili, două tipuri de alternatoare, noi demaroare, relee şi alte subansamble electrice auto.

DOCUMENTARE

Scriitoarea, traducătoarea şi editoarea Monika Krajewska a donat organizaţiei YIVO (di Organizatsie fun der Yidisher Visenshaft) peste o mie de fotografii, reprezentînd veştigii ale vieţii evreieşti din Polonia, considerate de această organizaţie drept un sprijin deosebit de preţios în studierea istoriei şi artei evreilor care au trăit pe aceste meleaguri.

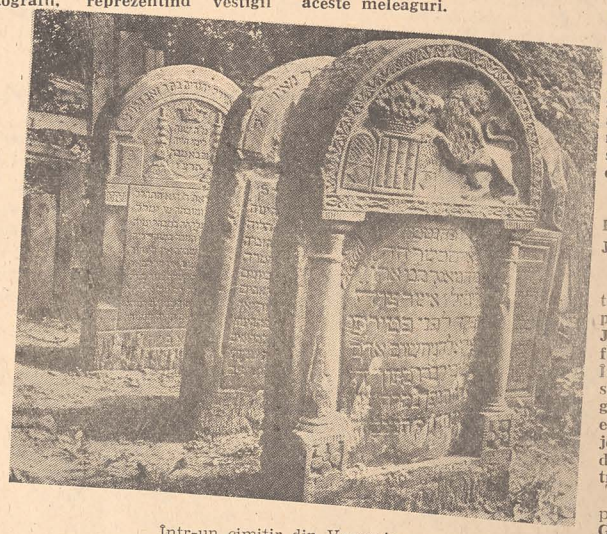

Într-un cimitir din Varşovia

ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI • ŞTIRI

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

Chief Rabbi dr. Moses Rosen

IS PURIM A HOLY DAY?*

"Purim is not a holy day..." The old proverb is usually attributed to the humour which accompanies all the manifestations of this festival, and that is why not much importance is paid to it. If, however, we have a look at the order of prayers for the day of Purim, we shall observe that it does not include the prayer of Hallel, that is those psalms which are the essential element of every festive liturgy.

Is it not just possible that the popular proverb is more than a simple joke? Does the joke not derive from the same considerations which have led to the omission from the divine service of Purim of the prayer that is typical of every other holiday?

The Megillah, the chronicle of the events at the time of Ahasuerus which we recall these days, actually justifies a considerable amount of scepticism as to the real reasons for raising Purim to the rank of a festival.

The representatives of the Jews participated in and even enjoyed the feast given by the king of Shushan (Talmud Megillah 12). They participated in the orgies that took place in the luxurious palaces, happy that they could "kiss the rod" of the oppressor. A brief space of time ago they had been free men, and now they had been thrown into the precipice of spiritual slavery. They had accepted the idea that their fate depended on the whim of the king. They did not have any premonition of the danger threatening them on the part of a régime based on corruption and dissolution. The king was feasting, the wine was bubbling in the cups and the royal counsellors, headed by Haman, were merry. Everything seemed to be going well for all.

Mordecai and Esther believed it to be best for her not to acknowledge her origin. לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה, כי מרדכי ציוה עליה אשר לא תגיד "Esther had made known neither her people nor her kindred; for Mordecai had charged her that she should not tell it".

However, the storm did break loose. Cowardice and faithlessness were dominant among the king's servants, but Mordecai did not demean himself, did not lower himself below the limit of human dignity. Unlike all the other courtiers, he לא יכרע ולא ישתחוה bowed not down, nor prostrated himself before the all-powerful satrap Haman, Haman's terrible wrath struck all the people of Mordecai. During a royal drinking bout the day was set, by casting the lot, on which all Jews, both young and old, little children and women, should be destroyed, slain and caused to perish, and the spoil of them be taken for a prey. And the decree of death, bearing the royal seal, went forth to every province of Persia and Media, and the killers prepared themselves for the blood bath which was to take place on the thirteenth day of the month of Adar.

The mortal danger was due to a whim, and salvation came from another whim of the same monarch. Haman was punished, but, as the sages of the Talmud so well put it, the people continued to remain the slaves of Ahasuerus (Talmud, Megillah 14). אכתי עבדי אחשורוש אנו

We should, therefore, not be surprised that according both to the critical viewpoint of popular wisdom and the opinion of the authors of the liturgical order such a day cannot be considered a holy day. In the system of tyranny which had not changed much, other men like Haman could and did emerge, further criminal decrees threatened the lives of men, other whims of diverse despots held the sword of Damocles over their future.

The king is dead, long live the king! This saying expresses the so-called principle of "dynastic continuity". And it actually sums up the truth contained in our Megillah. An unjust social order does not change when one master disappears and another replaces him. As long as the causes of slavery are not done away with, other actors continue the same sinister play, and the sufferings of the people remain unchanged.

Why then is Purim nevertheless celebrated with so much merriment? Why is that day a source of Jewish optimism? Why is Purim so popular?

Throughout the thousands of years of oppression, the mass of the people have always had a weapon that has proved to be deadly to everybody who believed he could strangle freedom: that healthy people's humour which ridicules the megalomania of the lawless. Purim, with its games and folk songs, with its wealth of humoristic folklore, is not a festival like other festivals; it is a day of satire exposing all oppression and ridiculing all the masks of men like Haman produced by an unjust social order.

"Man has the duty of reading the Megillah at night, and of repeating it by day" (Megillah 4).

The wise Rabbi Amiel interpreted this Talmudic sentence from the tractate Megillah by saying that we have to read the Megillah "at night", during the periods of darkness and oppression, but even more are we obliged to do so "by day", at the time when the darkness of oppression has been dispelled, when we should not be content with reading it once, but לשנותה should repeat it again and again.

Let us be merry on that day, let us deploy the weapon of sarcasm against those modern Hamans who, far away, are still hatching plans for the destruction of old people, women and children, those men who do not realize how ridiculous they are and who will have the same end as their precursor.

Seen in this light, Purim is, after all, a festive day.

* From the Book "THE PAPER BRIDGE".

LECTURES

Sunday, 23 January 1983, was for many of our communities a really full and fruitful day of spiritual enrichment. Large audiences in various localities of the country listened to lectures held by distinguished guests come from the capital city, outstanding intellectuals of various spheres of activity.

In **Timişoara** and **Arad**, in the rooms full to overflow of the kosher restaurants, publicist **G. Iosub**, held a witty lecture on **„Jewish Humour"**. In **Galaţi** and **Brăila**, professor **N. Saim** spoke with great passion about **"The Social Role of the Prophets"**. The same day, writer **Victor Bîrlădeanu** spoke with warmth, in **Braşov** about **"A Great Jewish Journalist in the Inter-War Romanian Press: F. Brunea-Fox"**.

The lectures were listened to with special attention and were rewarded with strong applause. Those who presided over these cultural events Senior Rabbi dr. **Neumann Ernest** (Timişoara), **Weiss Andrei**, vice-chairman of the community of Arad, lawyer **Iacobsohn Herman**, chairman of the community of Galaţi, lawyer **Horenstein Paul**, chairman of the community of Brăila, dr. **Köves Ivan**, chairman of the community of Braşov warmly appreciated the standing of the lectures, thanked His Eminence Dr. Moses Rosen, Chief Rabbi, President of the F.J.C., the leadership of the Federation of Jewish Communities and the Community of Jews of Bucharest for the fact that through their assistance, of bright significance, materialized in the sending of leading intellectuals to hold lectures in the provinces, preserved the flame of Judaic spirituality among the most distant congregations in the country.

●

On 5 February 1983, producer *Zoltan Terner* gave an interesting lecture in *Bucharest* on "Maime nishe" and on 12 February, also in Bucharest, university professor *Horia Deleanu* spoke on *"The Jewish Theatre in the World"*. Lectures were held these days in the other communities in the country — publicist *Anton Celaru* spoke on 5 and 6 February in *Bacău, Piatra Neamţ* and *Tg. Neamţ* on *"The Life and Work of Isaac Bashevits-Singer"*, journalist *G. Iosub* lectured in *Cluj-Napoca* on *"Jewish Humour"*. On 6 and 13 February *prof. dr. David Riemer* spoke in *Oradea* and *Arad* on *"The History and Structure of the Talmud"* and professor *M. Clarian* spoke in *Bacău* on *"Peretz Smolenski"*.

All the lectures were listened to with interest by a great number of community members, desirous of listening to lectures on Judaism.

U.S. PRESIDENT RONALD REAGAN RECEIVES A DELEGATION OF THE WORLD JEWISH CONGRESS

On 1 February 1983, U.S. President Ronald Reagan received in audience at the White House, in the Oval Room, a delegation of the World Jewish Congress including: Mr. Edgar Bronfman, President of the World Jewish Congress, Mr. Iulius Berman, President of the Club of Great Jewish Organizations in the U.S.A., and Dr. Moses Rosen, Chief Rabbi and President of the Federation of Jewish Communities of the Socialist Republic of Romania.

Present were the President's counsellors, heads of the National Security Council and of the State Department.

The situation in the Middle East was discussed in the light of the peace programme set forth by President Ronald Reagan on 1 September 1982.

The discussions passed in a cordial atmosphere, and after the conclusion of the audience, President Ronald Reagan spoke to 150 American Jewish leaders and members of the World Jewish Congress.

HIS EMINENCE TAKES PART IN MEETING OF GOVERNING BOARD OF WORLD JEWISH CONGRESS

During the meeting of the Governing Board of the World Jewish Congress, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen spoke during the discussion of the Near East situation and also on "East-West Relation".

Both addresses were followed with great interest by the members of the World Jewish Congress who praised the view points set forth.

THE CONGREGATION'S YOUTH CELEBRATES THE YOUTH OF TREES

From a calendaristic point of view, 29 January 1983 is winter. And likewise, according to the Jewish calendar, the spring of the trees starts in the Holy Land. It is their New Year, which our young people of the Talmud Torah have also come to celebrate with their parents, grandparents and distinguished intellectuals with white hair but spring in their hearts.

Lawyer Emil Sechter, general secretary of the F.J.C. spoke about the significance of this feast, of the fairy-like Jewish tradition which has annually not only one New Year but four, of which the New Year of the Trees speaks of the working past and present in the midst of nature for its steadfast protection and improvement. He spoke about the way in which this day was celebrated in Diasporah, preserving in the souls the image of the Holy Land, and how it is celebrated in Israel, thus unfolding to us pages of history making us go back in memory to our childhood when carobs and almonds were a land of dreams and legends to us.

After this, songs resounded, in the festivity hall of the Jewish Community of Bucharest, about the planting of trees (Etz natati), about olives and almonds (Atzei zeitim omdim, Hashkedia porahat), about the evergreen country of the ancestors (Sham Beeretz), about the commandments of the Torah which guided our lives of peasants in ancient Judeea and under the skillful conductor professor Otto Friedman, the songs and cheeks of the little choir members flourished, while the public, the very sensitive judge of beauty, was enchanted by the charm of content and presentation, rewarding them with sincere applause.

The songs of another choir resounded afterwards, those of the Talmud Torah conducted by composer Mihai Damian, singing perfectly with talent and youthfulness, songs that deeply moved us, songs that praise our belief in life (Ani maamin, Al shlosha devarim), and our optimism in the soil (Kol Israel, Baruch hashem), and this people's wonderful stubborness that resisted all the vicissitudes of history, with the conviction that "veaf al pi hen" ("in spite of all this"), overcoming all the obstacles in our way, David's city will resist and live for ever, while "those who saw in tears shall reap in joy", the rebirth of nature symbolizing also our rebirth (Al kol eile, Erev shel shoshanim, Iedid nefesh). Next, we listened to Mr. Alexandru Goterer, vice-chairman of the Jewish Community of Braşov, our guest of the evening, who spoke about the fervour of the Talmud Torah, students and choir members of Braşov, who stand out due to the knowledge of the texts and inspiring interpretation of the traditional song.

Three very gifted artists of the Jewish State Theatre — Leonie Waldman-Eliad, Tricy Abramovici and Dan Schlanger gave us a moving musical-literary gift, as if to prove that not only here, in Braşov and other communities, only the very young are those who feel and cultivate the Jewish text and song. We heard that evening a selection of Jewish songs, masterfully sung by the beloved Leonie, thoroughly enjoyed the wonderful performance by the talented Tricy, rounding up with "Happy New Year" by S. Ben-Sion, when we too joined Tricy and the author in "Happy New Year, with rich yields" to the trees, and wandered — as if carried on the wings of Dan Schlanger's recital — "Under the little green trees" and in Zion listening, with him to "The song of the soil" by Iacob Fischman.

It was all so lovely and convincing that, when at the end of the programme engineer Theodor Blumenfeld, chairman of the Community, handed out fruits from the Holy Land to the children, we had the impression that we saw the huge orchards of oranges, almonds and figs, and joined in saying "Lechaim" (to life), and also said "Shechianu", grateful for having had the good fortune of being present at this wonderful rush of youth, the youth of the congregation that celebrated so beautifully the youth of the trees and the youth of our millenary tradition.

H. R.

●

Similar events dedicated to Hamisha Asar-Beshvat were arranged also in the other Jewish communities in the country attended by the Talmud Torah students and a large public.

דבר בעתו — אגוט וואָרט

(המשך פון זייט 11)

און איז געווארן „דיע אויגען" פאר
ון יין נאנצע פאמיליע זענען געבליי-
מאהנט צו ישראל, אויף הונדערטער יא-
נאר וואכערע יודען! דערפאר האבען
עשטעלט אן עוויג „מונומענט" אין
און גערופען דיע שעהנסטע און טיי-
רסה, פון „סתן תורה" און דיע „עצהן
איי-זין נאמע פרשת יתרו.

ים (פרשת שקלים)

אם דער ערשטער פסוק, דיע איבערשרי-
ת געזעצע (משפטים) פון דער תורה?
ר פריהערער פרשה (יתרו) האט השי"ת
מיטגעגעבן דעם היסמעל אויף דער ערד (השמים
רן), אדער אויגעהויבען דיע ערד, דעם
ון אין היסמעל אריין, מיט דעם נאנצען
ראל, דיע „ששים רבוא", אדער מעהר
מיליון נפשות, מענער פרויען און קינ-
ון דיע קינדער פון אברהם יצחק ויעקב.
ון געווען דיע אדערהויבענער איינציגער מא-
ון דער מענשליכער היסטאריע, ויך דיע
„מחצה" צווישען היסמעל און ערד איז
ון מאמענט פערשווינדען און א נאנצע אר-
ון געווען „נביאים", זעהער, פראפעטען (כל
ראל נביאים), א גוי פרוש, א פאלק פון
ם, ואם האט געזעהן, נעהערט, און פערשט-
דיע נעטליכע ווערטער: אנכי ה', איך דער
ון, בין „דיין נ-טט" (אלויף).
ר דער הויבער, שבח"דיגער, מאמענט נעהט
יידישער און עס קומען דיע וואכענדיגע טעג מיט
דער בוי-מאנ-טעגליכע פראבלעמע, און מענשליכע
פליכטען. און דער „יצר הרע" לעבט נאך
ער לער- און ער בושעוועט...
ון צי אר"ת השי"ת צו משה'ן: „ואלה המשפטים",
ון זענען דיע פראקטישע געזעצע, ואם
אקטי- א פירוש אין מענשליכע בענרישפט, פון
טרים מיטכע אידעאלען פון דיע „עצהן נעבאט".
געלינ- ון נעגען סתם „לא תגנוב", נישט צו גאנווע-
אונג- ון נישט צו רויבען, נור אויך „לא תחמוד",
ר, ד"ה גליסטען ואם איז יענעמס. נישט נור ואם
פאר- זיינם לויט דעם „דין", נור אויך „לפנים
שלאג- ון הדין". דאס ואס קומט אויפן, דעם אנדערן,
ר"ה ווישר. נישט נור „שלך, שלך" נור אויך
ון שלך". דער גרויסער רמב"ם שליסט זיין
פאר- ון ווטט פילוסופיש ווערק „מורה נבוכים" מיט
ראבס- ון ווערטער פון דעם נביא ירמיה, אז דער „אב
דער- ון שים" פערלאנגט פון אונס „חסד ומשפט וצ-
ון". איז דער פרשה שטעהען נישט נור דינים
ון יענעמס אקס אדער אייזעל אדער פעלר,

הומאָריסטישע מיני־מגילה (א געגראמטע אפילו)

ון יהי בימי אחשורוש. געווען אמאָל א מלך, אחש-
ורוש ר'האט געהייסן, אלע דערפון וויסן, ר'איז
אמאנט פון דער מגילה.
מ'זאגט, ר'איז געווען א טשא אפילו, און אויך
א גרויסער שיכור. נאר נישט דאס איז דער עיקר.
ון אחשורוש געווען טאקע אזא נאר, ער זאָל
אשטאב וויין טרינקען טיי פונעם פלאפאר? ...
ון, און צוריקגערעדט, א סך פון די היינטיקע
מלכים, גדולים און פירער, זענען לוגנער, אדער
ווינטערער אפילו? חלילה.
ווי אלע מלכים, האט אויך אחשורוש געהאט
א המן אין זיין פאלאץ.
ון, און היינט צוטאג, זיצן דען קיין המנ'ס אין
פאלאצן?
און וואס זיי ווילן זען אין יידן, מעגן זיי שוין
פלאצן... און וויפל הויכע לייט, פון נאר גרויסע
וואנען מיט צילינדערס און פראקן, מיט נאָבעלע
ון מייפל?
האט זיך המן פארטראכט להשמיד ולהרוג, אומ-
ברענגען אין איין טאג אלע יידן, וועט ער זיין
העכסט צופרידן.
און דאָ, דערשיינט אסתר אויף דער סצענע, די
מאכטער פון ציון — און מיט באביליאָן. געווען
ון זי א יפת-תאר-אויף אונז אזא יאר. האט זי
געפונען איר פלאץ אין אחשורוש'ת פאלאץ,
נישט דורך פראָטעקציע, נאר דורך א שיינקייט
מאָנקורס, א סעלעקציע. און מיט אביסאלע גליק
און אביסל אקסמעטיק אין פרויען סאלאָן, איז
זי אין א גוטער שעה ארויף אויפן טראָן. און
אחשורוש האט געגעבן א גרויסן באל אין זיין
פאלאץ, לכבוד אסתר'ל המלכה אונזער ליבלינג,
אונזער שאץ.
אין יענער צייט פלעג מרדכי אריין קומען אין
קענינליכן הויף. א ייד א חכם, א דיפלאָמאט. ער
האט טאקע שפעטער, נעמאכט המנ'ן „מאט".

ון, אין אלע צייטן האבן יידן זיך געפונען אין
די „הייף".
א ייד א"דע", א „פאָן", אָדער א „סער", טייל-
מאָל אבער ליידער אויך א מוסר... האָט געהאלטן
אין איין גיבן עצות: שוויינג, אראָפּלאָזן דעם קאָפּ,
נישט ענטערן אויף א קלאָפּ, זיך באנגיגן מיט
א ביין, אפילו א'איז נישט שיין און מיט פארדראָס,
אבער אזוי האט געוואָלט דער באָס.
מרדכי אבער, געווען א ייד, שוין איינמאָל א
ייד! נישט פארנעגן זיין שטאם, נישט פארנעגן
זיין לאנד, נישט געבוינן דעם קאָפּ פאר קיינעם,
נאר פארן רבונו של עולם, איינעם. דערמאָנען
מיר אים שטענדיג (ז'ל), כבוד זיין אנדענק!
בימים ההם... מאכט זיך אז אחשורוש איז א
שלאָפלאזער נאכט, (זיין דיינער פארגעסן מ'שלאָף
נעטראנק נישט געבראכט-און די קעכין פארנעסן
אים קאָכן קאָמפּאָט), האָט געפונען פארשריבן
אין ספר-הזכרונות דעם קאָמפּלאָט, דורך מרדכי'ן
אויפגעדעקט.
יאָ, מרדכי'ס ראָל איז א גורל'דיקע געווען,
אָבער אָן אונזער אסתרלן חלילה, ווי וואָלטן מיר
אויסגעזען? אוי וואָלט געווען ביטער! בלויז צו
דעם געדאנק כאָפּט אונז אָן א ציטער. וואָלט
נאָך דער גרויסער נס געשען? וואָלט מיר דעם
אוונט פארבראכט אזוי גוט, אזוי שיין?
האָט המן געגרייט זיין רוצחישן פלאן אין צענ-
טער פון דער שטאָט שושן. ר'האָט באפוילן פאר
מרדכי'ן א תליה אויפשטעלן און ר'האָט נישט
אויפגעהערט שפּעטן אין קוועלן, טראָץ דעם וואָס
זרש זיין וויב האָט אים געוואָרנט: אז ער וועט
די זרע היהודים פארשאפן ליידן, וועט ער נאָר,
נאָר, שלעכט אָפּשניידן.
אין געקומען דער נס. אין דעם זעלבן מעת-לעת
האָט מען המנן געהאָנגען מיט זיין גאנצן הויז-
געזינד, הלוואי אויף אלע נאָענאצייש המנ'ס גע-
זאָגט געוואָרן אצינד...

אין אויף די הערצער ביי יידן געוואָרן פרייליך.
א ישועה. מרדכי איז געוואָרן שני למלך.
אחשורוש האָט געגעבן א באפעל, און די לוי-
פערס זענען געפאָלגען ווי די ווינטן (דעם טעלעפון
האָט מען נאָך נישט געהאט דערפינדן) איבער
די 127 מדינות, מעלדן אז יידן זענען אויסגע-
לייזט, פרייע מענטשן ווידער און זיי זענען זיינע
ברידער, אין ער איז קיין אנטיסעמיט חלילה.
דער באוויז דער בעסטער: ר'האָט פאר א ווייב
גענעמען אונזער אסתר...
און מרדכי האָט באפוילן יידן זאָלן דאנקען
און לויבן דעם בורא-עולם, טרינקען א לחיים פאר
דעם גס דעם נייעם און דערציילן די קינדער און
קינדס-קינדער, פארשרייבן פאר דורות, און צינדן
מנורות אין דעם מאָג אויף שטענדיג, אין וועלכן
מיט א „,העפּי ענד" אלעם האָט זיך געענדיקט.

און איצט יידאלעך, נעמט ארוים די פידאלעך,
ניסט אָן די קרינאלעך מיטן אלטן כרמל-וויין-און
פרייליך לאָמיר זיין!
לחיים ברידער! קלעזמער שפּילט ביז'ן טאָג אריין!
קינדער, כאָפּט א נאש א המן-טאש, שלוח-מנות
טראָגט די שכנים, ווי אמאָל אין שטעטל מיינעם.
און לחיים, געזונט, הצלחה, שלום! שלום על יש-
ראל, מיט די בנו-ישמעאל. שלום אויף דער פלאָ-
נעטע — מיט יאָרן גוטע פעטע. קינדער! נעמט די
גראנערס אין די הענט! זאָלן אלע נעאָ-המנס פאר-
שווונדן פון דער וועלט! זאָל המנ'ס מפּלה זיין
פאר זיי א לעקציע, באקומען זאָלן זיי באלד די
אפּאָפּלעקציע...
און נאָך אמאָל לחיים! פאר א וועלט אָן וואָפן,
אין מזרח און אין מערב אין דרום און אין צפון,
פארן היינט און פארן מארגן, אָן יסורים און אָן
זאָרגן. הייבט אויף דאָס קרינל! לחיים! לשנה
הבאה בירושלים! אמן!

לעאָ שאדאך

ידיעות פון דער יידישער וועלט

פילאטעליע

דער פילאטעלישער הארבסט אין ישראל איז
געווען א רייכער אין געשעענישן. אָנהויב פון
יידיש יאָר איז ארויסגעלאָזט געווארן א סעריע
פון פיר מארקעס, מיט סצענעס פון ספר יהושע,
א סעריע פון צוויי מארקעס, וואָס מערקן אָפּ הונ
דערט יאָר זייטן גרינדן פון ראשון-לציון און ראש
פינה, ווי אויך א מארקע וואָס מערקט אָפּ 17
יאָר עקזיסטענץ פון דער פרויען באוועגונג הדסה,
וואָס איז געגרינדעט געווארן פון הענריעט שאָלד.
די אָרגאניזאציע ציילט היינט איבער 370 000 מיט-
גלידער.

קאָאָפּערירונג

צווישן די אויניווערסיטעטן פון אולם (מערב
דייטשלאנד) און דעם אויניווערסיטעט פון באר-
שבע, איז אונטערגעשריבן געווארן אן אפּמאך צו
קאָאָפּערירן אויפן געביט פון מעדיצין און נאטור
— וויסנשאפט. ס'איז אויך אויסגעארבעט גע-
ווארן א פּראָגראם וועגן אן אויסטויש פון סטודענטן
און ספּעציאליסטן.

סטאטיסטיק

לוט אָפיציעלע סטאטיסטישע דאטן, האָט די
יידישע באפעלקערונג אין וואנקווווער (קאנאדע),
דערגרייכט דעם ניוואָ פון דער באפעלקערונג אין
ווינניפּעג, 18000 נפשות.

מוזיי

אין אייזנשטאדט, די הויפּטשטאָט פון דער פּראָ-
וינץ בורגענלאנד (עסטרייך) איז דערעפנט גע-
ווארן איינער פון די גרעסטע יידישע מוזייען. עס
געפונט זיך אינעם הויז וווּ ס'האָט אמאָל געוווינט
דער באקאנטער רב שמשון ווערטהיימער, וואָס האָט
געלעבט אין 17טן יאָרהונדערט.

באערונג

נאסטאָן דעפער, דער אינערן מיניסטער פון
פראנקרייך און מאיר ראָזען, דער אמבאסאדאָר
פון ישראל אין פאריז, האָבן אנטייל גענעמען
אין דער אנטהפּלונג פון אן אנדענקמן טאָוול אויף
דעם הויז פון דער גאס קאָמבאן 37, ווו טעאָדאָר
הערצל האָט געשריבן דעם „יודנשטאט".

יובילייי

די פונדאציע אנא פראנק אין אמסטערדאם האָט
געפייערט דעם זילבערנעם יובל פּובליקירונדיק א
צאָל ביכער וועגן דער קליינער מארטירין און אויס-
עפענענדיק אן אויסשטעלונג מיט דעם זעלבן
סוזשעט.

קאָנפערענץ

איבער 80 דעלעגאטן פון פיל איראָפּייאישע
לענדער האָבן אנטייל גענעמען אין א קאָנפערענץ
וואָס האָט געדויערט צוויי טעג און האָט געהאט
אלס אינהאלט יידישן חינוך. די קאָנפערענץ איז
פארגעקומען אין גרינדעלוואלד אין דער שווייץ
און איז אָרגאניזירט געווארן דורך דעם דעפּאר-
טאמענט פאר יידיש חינוך אין די ראמען פון
„דזשויש איידזשענסי".

אנדענק

אין דעם הויז אין אולם, ווו אין יאָר 1871, איז
געבוירן געווארן דער גרויסער וויינבשאפטלער אל-
בערט איינשטיין, איז אנטהילט געווארן אן אנ-
דענקן-טאָוול, וואָס האָט אָפּגעמערקט דאָס גע-
שעענישן.
דאָס הויז איז חרוב געווארן בשעת דעם
צווייטן וועלט-קריג און דערנאָך ווידעראויפגע-
בויעט געווארן מיט דער היילף פון די אָרטיקע
מאכט אָרגאנען.

קאָנסטרוקציע

אויף דער יערלעכער פּראָזאמלונג פונעם אָנ-
פירונגס ראט פון „וויצמאן אינסטיטוט אין רחו-
בות (ישראל). האָט מען געמאָלדן דאָס בויען פון
א נייעם פּאָיל אין וועלכן ס'וועלן דורכגעפירט
ווערן פּאָרשונגען בנוגע ענערגעטישע פּראָבלע-
מען.

געזעלשאפט

אין פאריז האָבן יונגע ליבהאָבער פון יידיש
און יידישער קולטור געשאפן א „געזעלשאפט
פאר יידישן לימוד". וואָס צייכט איצט הונדערט
מיטגלידער. זיי האָבן יעדן חודש א צוזאמענטרעף
מיט רעפעראטן וועגן יידישן-קולטור פּראָבלעמען.
די גרופּע האָט אויך געשאפן א „קאפע יידיש"
און עס איז געלייגענען צוציען נאָך יונגע סטודענטן
און זיי גיט ארויס א צווייטשראכיקן ביולעטין „דאָס
פינטעלע ייד". זי העלפט אויך מיט יידיש פּראָ-
גראמען אויף דער ראדיאָ.

פּאָעזיע

אין דעם צענטער פון העברעיש סטודיעס אין
אָקספאָרד, זענען אויסגעשטעלט געווארן פּאָע-
זיע-אויסגאבן אין דער העברעישער שפּראך, וועל-
כע זענען דערשינען אינעם פארלאג „פענגואין".
דער אויטאָר און פארלעגער איז דער אנטאָ-
לאָגיסט ש. קאכמי. די ביכער זענען ארויסגע-
נעבן געווארן אין צוויי שפּראכן: ענגליש און הע
ברעיש.

ווערטער בוך

פון פאריז איז מען מודיע, אז עס האלט ביים
פארענדיקט ווערן דער יידיש-פראנצויזישער ווער-
טערבוך, וואָס ווערט ארויסגעגעבן דורך דעם אנד-
קאָמיטעט פאר דער יידישער קולטור. דעם ווער-
טערבוך האָבן צוגוויפגעשטעלט ד"ר נח גרים און
ב. קערלער און עס וועט זיכער דינען דער יוגענט
וואָס וויל דערלערנען די יידישע שפּאך.

קאָנצערטן

די זינגערין זשעני פייערמאן פון ישראל צו-
זאמען מיט אן אנסאמבל אונטער דער אָנפירונג
פון שמעון נוסבוים, טרעט איצט אויף מיט קאָנ-
צערטן אין די לענדער פון לאטיין-אמעריקע. צווישן
אנדערן איז זי אויפגעטראָטן מיט עטלעכע קאָנ-
צערטן אין בוענאס-איירעס, מאָנטעוויידעאָ, סאַן-
פּאולאָ און ריאָ-דע-זשאנעיראָ.
פון די קאָנצערטן איז דער אָרטיקער פּרעסע איז
צו מערקן, אז זי האָט דערפאָלג מיט איר פיל-
פארביקן פּראָגראם, וואָס אנטהאלט לידער אין
יידיש, העברעיש, פראנצויזיש און רוסיש.

צייטשריפט

פונעם רומענישן רעליגיעזן יידנטום

דערשיינט צוויי מאָל אין חודש ● 15.2.1983 ● בוקארעשט

דבר בעתו — אגוט וואָרט

הרב זאב גוטליב — ירושלים עיה"ק

יתרו

א מזל פון א מענטש! יתרו, דער וואס האָט גע-פרוּפט-אויסדיענען אללע געטטער, איז געבענטשט געוואָרען צו זיין „כהן מדין", דער הויפּט און מנהיג פון זיין גאנצן שבט מדין. (וואס הגב האט א שייכות צו אברהם אבינו) און אויך דער „חותן משה", מאקע משה רבינו'ס שווער. און נישט נור ער אליין, נור זיין גאנצע משפחה האבן זיך מגייר געווען, און געוואָרען א יודישער שבט אין ישראל. צוערשט האט מען זיי געגעבען דיע שטאט יריחו, דיע ערשטע שטאט וואס יהושע האט איינגענומען. דיע ארכיאולוגען זאגען אז יריחו איז דיע עלטעסטע שטאדט וואס מען האט אויסגעגרובען. (כדאי צו זעהען). דיע נעגענט איז בערוהמט מיט דיע פאלמען בוימער ואס טראגען זיסע טייטלען. אבער עס זעהט אויס אז דער שטאט האט פארגעצויגען צו זיין א נומאדישער שבט, בידואים, ואס וואוינען אין צעלטען אין דער מדבר נעבען ארץ ישראל. געלעבט שטארק מוראליש און נישט געטרונקען קיין אלקוהול, אזוי ווי „נזי-רים". איין פרוי פון זיי, יעל, האט שטארק געהאל-פען ישראל נאך דער שלאכט ביים טייך קישון אין עמק יזרעאל, אזוי אז דיע נביאה דבורה האט זיע בעזונגען. און דאס איז טאקע דיע הפטורה פון שבת שירה. פרענען זיך, מיט ואס האט יתרו זוכה געווען צו דער גאנצער גדולה אויף דורי דורות? דערעהלען אונזערע חכמים ז"ל אז ווען פרעה הרשע האט געפלאנט צו פערשלאַ-ווען דיע יודען כדי זיי זאלען אימגאנצען אומ-קומען, האט ער זיך גערעטען מיט זיינע 3 הויפּט יועצים: בלעם הרשע האט באלד צוגעשטימט צום טייפלישען פלאן. איוב האט זיך פערזינעלט דאס מויל און האט געשוויגען. נור איינער — יתרו האט פראטעסטיערט און איז שנעלל אנטלויפען קיין מדין. נו פערשטעהט זיך אז ער איז געווען אין א גאר גרויסער סכנה, נור ער האט נישט א סך געקלערט, ער האט זיך מוסר נפש געווען פאר דיע יודען. אט דערפאר האט ער זוכה געווען ערש-טענס צו בעקומען אן איידעם ויע משה רבינו (נים קשה א שידוך!). און ממילא האט דאס גע-פיהרט צו: „וישמע יתרו", יתרו האט דערהערט דיע גרויסע נסים ונפלאות ואס השי"ת האט גע-טוהן פאר זיין פאלק ישראל. אנדערע פעלקער האבען אויך דאס „געהערט". עפּיס א פליינקייט? דיע „עשר מכות" „קריעת ים סוף" און „מלחמת עמלק". א פאלק וואס זיין רבש"ע האלט אין איין טוהן ווינדער פאר זיי, אום זיי מציל צו זיין, און צו באשטראפען זיינע שונאים. זיי האבען אללע „נעהערט" — און וייטער געבליבען געצען-דיע-נער און רשעים. עס האט זיך אפילו געפונען איין פאלק, עמלק, ואס האט געהערט (וישמע עמלק), און איז פלוצים אויסגעוואקסען אין דער מדבר, געפרובט ישראל צו אטאקירען. נור איין מענש — יתרו — האט נים סתם געהערט, נור ער האט „דער-הערט" און פערשטאנען דיע באדייטונג פון דיע געשעהניישען, אז עס איז פארהאנען א "בורא עולם", א באשעפער, ואס פיהרט דיע ועלט לויט מא-ראליש געזעצע און ואס באשיצט דיע אונטער-דרוקטע און שטראפט דיע רשעים. אט דעם „רבו-נו של עולם" האט ער געזוכט דאס גאנצע לעבען. ער איז שנעלל געקומען מעהר צו לערנען און זיך מגייר צו זיין און זיין גאנצע משפחה, וויל — אזוי ווע אונזערע חז"ל זאגען אין „פרק" — „מצ-וה גורדת מצוה", איין גוטע טאהט פיהרט צו דער אנדערער מצוה. אזוי האט יתרו זוכה גע-ווען נישט נור צו זיין דער הויפּט פון 'ם פאלק מדין, און דער שווער פון משה רבינו, נור אז ער איז געוואָרען גאר נאהנט צום יודישען פאלק און א "יועץ" צו משה'ן ואס אלס גרויסער ערפאה-רענער שטאטסמאן און אדמיניסטראטור האט ער צו געשטעלט א נייע פרשה אין דער תורה, „ואתה

(המשך אויף זייט 10

מגילת אסתר

(המשך מן העמוד הראשון)

מרדכי" שמצצו את קובעת כוס התועלה של יסוריהם עד תומה וחזו מנפשם ש„עד דלא ידע" שכל זמן שעלובי כל הדורות לא יתאחדו בהכרה שעתידם אינו דבר להגולה לשכבה דקה של מדכאים, שאי אפשר שחייהם יהיו ענין של משא ומתן, מוצאים למכירה בכיכרות כסף שהמן אמר לשוקלם, בבורסה שבה וקנה הזהב בדם, חגיהם ישארו ללא חכלית והכרוניקה שתיחתב לתוך כפיהם לא תהיה אלא סילוף מחושב של האמת ההיס-טורית.

„יודעי דת ודין" חכמינו ז"ל, שחדרו לפני ולפנים, בסתרי הקוצפציה הדתית העולמית שלנו, והרגישו עד כמה היא משחזרת בצנקה הנפחית לצדק ודין שלנו, ורק עליו להיות גואל האנושיות מעיוורה, החליטו לכתוב מגילה שתמפקידה להיות אזהרה וקריאה מאחה. אזהרה, בזה שמציגה עובדות באכז-ריותו המלא מבלי לחסות.או לרכך פרק זה בהיסטוריה שלנו שנכתב בדמעות, ושרק מחוך השתלשלות מוצלחת של המאורעות זכה לא להיכתב — כפרקים רבים, אחרים, שבאו אחריו - בדם- והיא גם קריאה בסיכומה המאפייה, שקיבלה באחרון פסוקיה: „דברי שלום ואמת" כך מכנים המחברים את מגילת אסתר, יצירתם. בשתי מילים אלה: „שלום" "ואמת" למצא תמצית שהעניקה חשיבות .כה רבה למגילה המספרת על תקופה שבה לא פעלו אף אחד משני גורמים אלה. רק בחל-חמת ושפיכת דמים יכלו העמלקים, של התקופות ההיסטוריות לקיים את ממשלתם. רק בצל השקר יכול כל המן שקם, של איזה תקופה היסטורית שתהיה, בלי הבדל איצטלא שבה הצטעף ונכנס בה, להסעות את לב ההמונים ולרפות בתוכם את הרצון לנתק מעליהם כבלי השעבוד.

„האמת והשלום אהבו". האמת והשלום

היו וושארו רעים בלתי נפרדים. אחת בלי

חברתה לא יכלה להתקיים, לא יכלו להחזיק מעמד: עוד בקדמות הבריאה, בראשית יצירת האדם — כך מספרת אגדת המדרש — היו הם אלה שהביעו דאגתם שסכנה אורבת לקיום במקום כולו אם האדם המיועד לשמש כתר היצירה כולה לא ישתחרר משאור שונאת רצח אחים והשקר. כל אימת שהשקר סעד על שולחן המלך, בין ששם מלך זה היה אחש-ורוש או לאוו, נחלי דם המלחמות השטיפו כל מה שנבנה בויעת אפיים ואנרגיה אנו-שית. כל פעם ששום התאלות השפלות עבר על גדותיו ומלחמות, חעות או קרות, בוימו בלשכותיה של שושן הבירה העתיקה או במשרדיה המודרניים של הממון, תמיד, בומ-נים כאלה, פרח פרוח האדסי של השקר. וגם השלום ששותת על יסוד השקר לא היה בר קיימא וגם האמת לא ניצח מעולם כל אימת שעמי העולם נשלחו להילחם איש בחברו.

„כ תבוני לדורות". מגילת אסתר שמרה על דעותה ואמיתת ההווי מפני שמתוך שורותיה אָנו קולטים קול הקריין המעורר את האנושות למלחמתה האצילה, לוצחון השלום והאמת. היא נקראת מדי שנה בשנה, בהתלהבות ובכוונה מברכים לפניה ולאחריה „בשם ובמלכות" מחזיק בשמו הקדוש החולש על גורל אנוש עלי אדמות, ואליו מופנים תפלותינו שיפיר. בנו כוחות מחודשים בעבודה ובמאבק המופ-נים לשנשוג האידאלים הקדושים שלהנשמתם שלה מצפים בקרוב, ונזכה גם עצמינו לחיות בתקופה שבה כל מיני המן הארורים יהיו לתפאורות בלויות שזמנם עבר והן מושלכות לפח האשפות, לימים שלא נצטרך עוד לחו-פעת של „ברוך מרדכי" שיופיע לחלצנו מכף האסונות, לימים שתפוג מהם כל תוגה. לבסומא בפוריא, שכל השתכרות כוורבת תגוז מחוך לוח החגים שלנו, כאשו תושלם שמחת נו האמיתית והמלאה שאליה כלו עינינו ושאו תר בסא בעל התהלים בפסוקו הנהדר: „אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רינה".

צייטשריפט

א דעלעגאציע פון יידישן וועלט-קאָנגרעס אויפגענעמען פונעם פּרעזידענט פון די פ.ש.א. ראָנאלד רייגאן

דעם 1טן פעברואר ה.י. האָט דער פּרעזידענט פון די פ.ש.א. ראָנאלד רייגאן אויפגענעמען אין אוידיענץ אינעם אָוואלן סאלאָן פונעם וויסן הויז, א דעלעגאציע פונעם יידישן וועלט קאָנגרעס, אין פאָלגענדן באשטאנד:

— ה' עדגאר בראָנפמאן — פּרעזידענט פון יידי-שן וועלט-קאָנגרעס.

— ה' יוליוס בערמאן — פּרעזידענט פונעם קלוב פון די גרויסע יידישע אָרגאניזאציעס אין די פ.ש.א.

— הרב הראשי ד'ר דוד משה ראָזען, פּרעזי-דענט פון דער פעדעראציע פון די יידישע קהילות אין דער סאָציאליסטישער רעפּובליק רומעניע.

ס'האָבן זיך באטייליקט ראטעגבער פונעם פּר-זידענט, א פירער פונעם זיכערקייט — ראט א פונעם סטייט — דעפּארטמענט.

ס'איז באהאנדלט געוואָרן די לאגע אין מיטע

— מזרח, אין אָנבליק פון פּרעזידענט ראָנאל-רייגאן'ס שלום פלאן פונעם 1טן סעפּטעמבער 1982.

די געשפּרעכן זענען ארורך אין א פריינדלעכ-אטמאָספערע. נאָך דער אוידיענץ, האָט דער פּרע-זידענט רייגאן געגעבען דאָס וואָרט פאר 50 מנהיגים פונעם אמעריקאנער יידנטום און מיט גלידער פון יידישן וועלט-קאָנגרעס.

אקטיווע באטייליקונג פונעם רב הראשי אין דער זיצונג פון אָנפיר ראט פונעם יי.וו.ק.

ביי דער זיצונג פונעם אָנפיר ראט פון „גאָ-ווערנינג באָרד" פונעם יידישן וועלט-קאָנגרעס, האָט דער רב הראשי ד'ר דוד משה ראָזען שליט"א גענעמען דאָס וואָרט אין די דעבאטן אויבער דער לאגע אין מיטעלן-מזרח און אויך איבער דער טעמע „די באציונגען צווישן מזרח און מערב".

ביידע ארויסטרעטונגען זענען נאָכגעפאָלגט גע-וואָרן מיט גרויס אינטערעס פון די מיטגלידע פונעם יידישן וועלט-קאָנגרעס, וועלכע האָבן גע-לויבט די ארויסגעזאָגטע שטאנדפּונקטן פונעם ר הראשי.

די יוגנט פון אונזערע קהילות האָט געפייערט די יוגנט פון די ביימער

ט'ו בשבט תשמ"ג. לויטן לוח איז ווינטער. און אויך לויטן לוח איז אין הייליקן לאנד דער פרי-לינג פון די ביימער. דעם ראש-השנה לאילנות זענען געקומען פייערן אין א יום-טוב'דיקער שטי-מונג די תלמוד תורה קינדער מיט זייערע עלטערן, מיט זייערע זיידעס מיט שניי ווייסע האָר און מיט פרילינג אין די נשמות.

וועגן דער באדייטונג פון חמשה-עשר בשבט האָט גערעדט ה'אוו. עמיל שעכטער געגעראל-סעקרע-טאר פון דער פעדעראציע. ער האָט אונטערגעש-טראָכן די גלענצענדע טראדיציעס פונעם יידי-טום, צווישן וועלכע אויך ראש-השנה לאילנות, אונזער פארגאנגענהייט און אונזער היינטצייטי-קייט אין דער שוים פון דער נאטור.

דאן האָבן אין דער פעסט-זאל פון דער בו-קארעשטער יידישער קהילה אָפּגעקלינגען די לי-דער פון ביימער פלאנצן (עץ נתתי) און אנדערע לידער פונעם אייביקן גרינעם לאנד פון די אבות. דער עולם האָט געהאט נחת רוח פון די לידער פונעם כאָר דיריזשירט פון פּראָפ. אָטאָ פּריר-מאן.

דערנאָך האָבן געקלינגען לידער פון אן אנדער תלמוד תורה כאָר, דיריזשירט פון מ. דאמיאן. דער כאָר האָט מאלאנטפול אויסגעפירט מערערע לידער וואָס האָבן געהאט א טיפן אָפּקלאנג אין אונזערע הערצער, לידער וואָס פארשטארקן אונ-זער גלויבן אין לעבן, אין דער תורה, אין ערעק-טייקים, וואָס שטרייכן אונטער דאָס הארטנעקי-קייט פון א פאָלק וואָס „אף על פי כן", וואָס טראָץ אלע שטרויכלונגען, וועט איבערלעבן, וועט איבערלעבן, ביז לעבן. ווייטער האָט דער ה' א. גאָטערער, דער וויצעפּרעזידענט פון דער בראשאָווער יידישע קהילה, וואָס איז געווען דער גאסט פון דער בו-קארעשטער קהילה, דערציילט וועגן דער פלייס-קייט מיט וועלכער די תלמוד-תורה קינדער לער-נען און מיט וועלכער די כאָריסטן גרייטן צי אר-פירן אויס זייערע פארשטעלונגען.

כדאי צו באמאָנען דעם בייטראָג פון די אקטי-אָרן פון יי.מ.ט. לעאָני-וואלדמאן-עליאר, טרים אבראמאָוויטש און דן שלאנגער אין דעם געלינ-גענעם אָוונט. לעאָני וואלדמאן-עליאר האָט אונ-ממש באצויבערט מיט אירע יידישע לידער, דיי-טאלאנטפולע טריסי אבראמאָוויטש האָט פאר-געליינט בן-ציונס „לחיים ביימער" און דן שלאנ-גער האָט אונז געפירט מיט זיין ליד אונטער די-גרינינגע ביימאלעך".

ס'איז געווען שיין. צויבערנד שיין. אן אומפאר-געסלעכער מאָמענט צום שלום פונעם פּראָגראם: ה'אינזש. ט. בלומענפעלד, פּרעזידענט פון דער בוקארעשטער יידישער קהילה פארטיילט די קינ-דער די פירות פונעם הייליקן לאנד. און מיר האָבן געהאט דאָס געפיל אז מיר זענען דעם רחות'דיקן פרדס מיט די פירות פון ארץ-הקדושה און מיר האָבן אויסגעדרוקט א לחיים און געמאכט א שה-חינו, מיר זאָלן דערלעבן אויך וויטער פייערן אונזערע ימים-טובים אייניגעס מיט אונזער יונגן דור וואָס פארגעסט נישט אונזערע אלטע טרא-דיציעס.

פּיאטרא-נעאמץ

צו חמשה-עשר בשבט איז אין דער היגער הוי-פט-שול אָרגאניזירט געוואָרן א קולטורעל-אָרטיס-טישער אָוונט. דער תלמוד תורה כאָר האָט אויס-געפירט א רייכן פּראָגראם פון לידער. צום שלום פון דער פייערונג, זענען פארטיילט געוואָרן די טראדיציאָנעלע חמשה-עשר פירות.

באָטאָשאן

שבת דעם 29טן יאנואר ה.י. איז דאָ פאָרגע-קומען די טראדיציאָנעלע פייערונג פון חמשה-עשר בשבט. סע האָבן געגעמען דאָס וואָרט ס. קיצו דער פּרעזידענט פון דער היגער קהילה און הרב ישראל מאָסקאָוויטש.

דערנאָך האָט פּראָפ. מארק קלאריאן פון בו-קארעשט, געהאלטן דעם פאָרטראג „דער ווידער-געבורט פון העברעישער שפּראך". דער פאָרטראג איז אדורך מיט דערפאָלג. דער תלמוד תורה כאָר האָט פּראָגעשטעלט א שיינעם פּראָגראם פון יידישע פאָלקס לידער. צום שלום זענען פאר די קינדער פארטיילט געוואָרן די טראדיציאָנעלע חמשה-עשר פירות.

סוטשאווא

אויך דאָ זענען פאָרגעקומען פייערונגען לכ-בוד ראש השנה לאילנות. צוויי תלמוד תורה קור-סאנטן האָבן פאָרגעלייגט פונעם רב הראשי'ס געדאנקען איבער ט'ו בשבט.

ראָמאן

נישט לאנג, איז א דאנק דער זאָרג פון דער היגער קהילה און דער הילף פון דער פעדעראציע, רענאָווירט געוואָרן און פונקציאָנירט ווידער די מקוה.

ס'איז באוווסט אז איבעראל אין דער וועלט ווו סע אָרגאניזירט זיך א יידישע קהילה דארפן גע-לייטן וועגן דריי הויפּט פּראָבלעמען: א מקוה, א שול פאר קינדער און א בית-הכנסת. די סאָ-ציאלע פּראָבלעמען זענען דעסגלייכן א פּערמא-נענטע זאָרג פאר יעדער יידישער קהילה. א יישר כוח פאר דער ראָמאנער קהילה.

דבר-עת

של היהדות הדתית מהריפובליקה הסוציאליסטית רומניה

ב"ה ב' אדר תשמ"ג, בוקרשט ● מספר 524 ● דר' שמעון

מגילת אסתר — דברי שלום ואמת

כאת הרב הכולל ד"ר דוד משה רוזן

בכל חלוי במול אפילו ספר תורה שבהיכל". גורלו של ספר מותנה אף הוא בגורל חיי האדם, בה- ... וסיבות חיצוניות, וסיבות הסכ- ... אשר לבודן ולא להתחשב בתן. ... תולדותיהם של חיי אישים דגולים ... וחוקרי יצירות סיפרותיות של ... לבוא, ברצונם לבודד את נושאי ... ולא להתחשב בכל השפעות שפעלו ... ברצונם להתעלם מהם שהחיים עצמם ... ופחוליהם הסביבו בו.

... המגדלת של הקורניקון או זו של ... הסיפרותי יודעת לגלות מחלת לשכ- ... מוצקנרו, עיקבות הנסיבות החי- ... שפעלו ושנרמו בפעולתם המתמדת לי- ... המתכונה בשם: גורל חיי האדם ... של יצירה סיפרותית.

... ביא בחשבון ונתחשב עם האמור ... גם להבין את גורלה המצוי של ... אסתר, שבהתלכדם של רבותינו שתיכלל ... ארבעה כתבי הקודש, עורה ... הדורות ספקות ופקפוקים. ויש ששאלו ... והשפיע שהמגילה הזאת תיכלל ... אין אנו מוצאים בה לא את דבר ... היים, העובר כחוט השני בשאר ספרי ... (היא היחידה בתנ"ך ששמו של השם ... לא נזכר אף פעם). אין בה לא מע- ... המוסר, לשווא נחפש במגילה מחוק- ... ביאים, מקולו המעורר של הפייטן, או- ... מזמורים הנעלים שבתהלים.

... שכו נכתבה המגילה מהוסר אותר ... והתפארת המופפת מעל יהד כתבי — ... חסר בה אותה עדינות הרגש ועדיונות ... שבהן אנו נפגשים בתוך שאר הכתבים ... ספר הספרים, אין נשקף מתוכה אותה ... המוסרית האופיינית לספרי התנ"ך, ... מוגשים בה אותו הפסוס הנלהב ואותו ... הרמיון המכוף את משוררי וכותבי ... של היהדות. ובכל זאת הלכה מופרשת: ... אדם לקרות את המגילה בלילה ... ביום".

... מגילת אסתר אינה אלא סיפור ... עלילות כנופיה בחצר מלך מזרחי, היא ... בתגלות שקריאתה חובה עלינו בערב ... שבהם אירעו המאורעות.

... חובה על כל אחד מישראל לעקוב בתשומת ... ובכונה ולדקדק בכל אות ואות, תג ותג ... המגילה.

... העלים שבפרקי ישעיהו, מזמורי תהילים ... ים, השתפכות הנפש של אוהבים בשיר ... ים, ועיונות החכמה על ערכם הנצחי של ... ת, לרבות שלל היצירות הגאוניות של ... האנושי ושל נשמת האדם שבספרי ... ובשאר כתבי הקודש, קריאתם סוף ... של רשות גרידא, בה בשעה שמגילת ... אסתר זכתה להיכלל בתוך אלה שקריאתם חובה ... הסדרות שבתחשיב חומשי תורה, ... קריאת עליהם מברכים גם עליה לפניה ולאחריה ... בשם ובמלכות' מזכירים שמו של הקודש ברוך ... הוא הגם כי שמו אינו נזכר אפילו בגוף ... המגילה.

... ובותא מזו בזמן שחובת קריאת ושמיעת ... התורה חלה רק על הגברים כאן חובת היא ... על הגברים והנשים כאחד.

... ואף על פי שכל הנ"ל אינו מצייר תא- ... ריך חשוב בהתפתחות של הדת היהודית, זכה ... פורים ונתעלה בחשיבות ומקומו כה חשוב ... בתודעה הדתית של המאמין היהודי עד שהיא ... מובנת על ידי הפייטן כדלקמן: „אם כל המו- ... עדים בטלים ימי הפורים לא נבטלים".

... אם כי שהתקלה שעמדה להם ליהודים בי- ... מים ההם והנזכרה במגילה באה מתוך השתל- ... שלות סבעית של מאורעות שאצבע אלוקים מו- ... פיעה לכאורה כבלתי נראית (הפך מחה שקרה ... ביציאת מצרים או במעמד הר סיני) אף ... על פי שחז"ל מגדירים את הנס כאמרון הני- ... סים, בכל זאת נעשה הוא יותר מכל שאר ... הנסים שקדמו או שבאו אחריו לסמל בהא- ... היציעה של המושג „נס".

הוצא לנו מזה, שגורל המגילה התל- ... פתח בייחס בלתי שווה הן לגבי ... התחתונה והן לפי צורתה ותוכנה. ... אי התחאמה זו שבין הסובב והמסובב נגנה ... להסבירה לא מתוך נס, (הלוא כבר הזכרנו ... שהמאורע עצמו שהוליד את המגילה נקרא ... אחרון שבנסים) אלא מתוך השתלשלות הגיו- ... נית של הדברים.

נכון הדבר שהחכמים שכנוסו על ידי אסתר לרשום בקולמוסם ולספר לדורות הבאים את קורות הימים ההם: „כתבוני לדורות" מיאנו את מבוקשה לא מתוך משאת פנים. בגוף המגילה קבעו. וקימו „וזכרם לא יוסף מזרעם" רצו שזכר אותו המאורע יחדו בזכרון הבאים דוגמא מפני שהיו יודעי הימים מפענחים בגורל הזמנים העתידים לבוא. במעשיהם הם נתכ- ונו, לא כל כך לערוך כרוניקה של הימים שכבר עברו וכלו, אלא להבליט לקח לעתיד לבוא. ובהיותם גם „יודעי דת ודין" חוזים שחזו ברוחם את הדרך בה יצעדו בעתיד ואמרי הדת שהם היו אז נציגיה, ראו שנ- סיונות רבים עתידים להם וידעו שתידת הדין, פסק דינה של ההיסטוריה לא ידע רחם, אם לא ידעו ללמוד לקח מתוך המאורע שנמסר להם.

לקח זה הוא פשוט ונהדר כאחד. נודע לנו שהסיום המאושר שבסוף המגילה אינו בא לפתור את הבעיה שהובלטה בה, הסכנות שהסתמנו בתחילתה לא פסקו רק שנדחו כל- שהוא. הגורמים העקריים שהביאו עם שלם של עברי פי פחת, לא הוסרו כלל וכלל. בסיום המגילה מוזכר שאחשורוש נשאר מלך פרס. ומדי וששם מס על איי הים ואם כן: „אכתי עבדי דאחשדרוש אנן". גורל התנו- נים נשאר כמקודם, לרשותה הקפדנית של המלכות.

„חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". פורים הוא חג שמח אבל מאחורי שמחת הפורים עומדת החוגה. לא באקראי הופה כאן הצנע המלווה את כל החגים הדתיים שלנו, כי לשמחת בשמחת פורים יכול רק אותו האדם שהרגים את חושיו כי אילו נשארנו ערים אז: „איך נשיר?" איך נוכל לשמוח בהילה שעמדה רק מתוך חניות זמנית שניתנה בידי עריץ? רק בהיותנו הלומי יין נטולי חוש הניתוח במחשבות החמשים, רק אם מבטנו ירחף מעל לעלילה הבמאית של מגילת אסתר, מבלי לחקור ולדרוש מבעד לקלעים, נוכל לשמוח בשמחתה. ואם נכון הדבר שפורים בא מ„פור הגורל" המזכיר לנו את הקוביות שעליהם להחליט בהגולה אחת ויחידה, על גורל עם שלם, הוא יכול להיות גם מיסוד השכחה כדאיתא במדרש: „פורה שר של שכחה" רק עם נניח לזכרונו שיעדם, רק אם נוריד את מסווה השכחה ונתעלם מתאנים אוביקטיביים שהולידו את האסון שבתוכו מתנו לצלול, רק בדרך זו נוכל להעצות את פורים למדרגת חג.

„עד דלא ידע" כל זמן שאנו מא- מינים ב„ארור המן" ומייחסים את סיבת ההשמדה שארבה לנו ליחיד — ולו יהיה זה המנובל שבאנשים, כאחשדרפו הפרסי — בלי לחקור הלאה, בעמק המערכת הסוציאלית-האכזרית, שהרחה וילדה רוצחים עם שכזה, כל זמן שמש- לים אנו את עצמינו בהשליות שוא של שהולידו את האסון שבתוכו שמדנו לצלול, רק בדרך זו נוכל להעצות את פורים למדרגת חג.

בדרך מרדכי ומאמינים שאישיות אחת — ולו תהיה המחוננת בתכונות מוסריות, כדוד אסתר — יש בכוחה להביא את נס הגאולה; כל זמן שאין אנו משוכנעים שמחובותנו להיכנס בעובי הקורה של המאבק כדי לשרש את הרע ולהקים משטר שבו אין מקום לרוצחי המונים כהמן — וחיי העם אינם תלויים בגואלים מקריים כמרדכי, משמע „לבסומי בפוריא" לקיים מנהג בעלמא מעשה מדומה, פרי של השתקעות בליטרגיה מוסרית מסוכנת.

מגילת אסתר נקראת אחרי פרשת „זכור" שהיא אזהרה מתמדת לדורות הבאים, הקו- רעת את צעיף האשליות המופפת עלינו ומצ- ביע על המקור הריאלי של הסבל הרב שנגר- עלינו. בלי פתיחה זו הנקראת בשבת שלפני פורים, לא היינו יכולים לתפוס כראוי את משמעותה ההיסטורית של המגילה.

„יודע העתים" חכמינו ז"ל צפו באופק העתיד. מבטם החודר הפקיע מבער לערפלי העידנים. נגלו לעיניהם כל מיני אחשורושים שמצו את לשדם של עמים כבולים; אחשור- רושים שסיחלו את מוצלי האדם. צפו וראו רושים שסיחלו את קדושים המגואלים ההלוכה אין סופית של קדושים המגואלים בדמיהם: „מנער ועד זקן טף ונשים" שנפלו קרבן לכל מיני המן, מחרחרי להבות המל- חמה. הישר את אזנם לאנחות דורות שלי הר- דים, לאלה שלא זכו לחזות בנס של הרגע האחרון, שבביליהם לא הופיע נס „ברוך

(המשך בע' 41)

דברי תורה

מאת הרב יצחק מאיר מרילוס — בוקורשט

לפרשת משפטים

ובי יפה איש את עין עבדו או את שן אמתו ושחתה לחפשי ישלחנו תחת שנו ומביא בספר דברי יואל מה שמסתפק בספר הריב"ש בעבד כנע- ני שמרד ברבו והוא התחיל להתחוטט עמו עד עלות חמת רבו וסומא את עינו או הפיל שנו איך נידון הדין בנידון כזה אם יש לטעון בעד האדון ולומר כיון שהעבד התחיל בקטטה אין לאחשים את רבו על אשר סומא את עינו או הפיל שנו יען שהעבד גרם לכך כי לולא מרד ברבו לא הכהו ויש לומר אין שום שינוי ומחויב לשחרו כי לולא הוא גרם לא הכהו ובספר חתם סופר שהגאון ר' משה סופר מפרעשבורג כי יש לפשוט ספיקו של בעל הריב"ש מדברי בעלי התלמוד (במסכת ברכות דף ה'-ע"א) דלמדו בהגיון הסכמי (קל וחומר) די- סורים ממרקין עוונותיו של אדם מדיני שן ועין שכתב בתורה באם האדון הפיל שנו או עינו של עבדו היינו שהכהו באופן כזה העבד יוצא לחרות ואינו משועבד עוד לרבו ומה שן ועין שהם אחד מאבריו של אדם ואם רבו של העבד הזיק אותם מחויב לשחרו יסורים שמשברין כל גופו של אדם אינן שימרקו עוונותיו ויצא לחפשי ומדייק החתם סופר כי הדבר ידוע כי מה שהקדוש ברוך הוא מביא יסורים על האדם הוא בשביל חטאיו (המלקט מפרש אמרו חכמינו ז"ל במסכת שבת דף נה-ע"ב אין יסורים בלי עוון) ועוונותיו של בעל היסורים הטו עליו כל אלה ואיך למדו משן ועין אלה ודאי שאין שינוי באיזה אופן הפיל שנו ויוצא לחרות הפלא ופלא הראיה של הגאון הנזכר והמחבר דברי יואל מדייק דיוק קל לפי צלצל לשון התלמוד העבד יוצא לחרות וזה שבאו עליו היסורים יוצא לחרות ואיך שייך לומר כזה על בן ישראל הלא תכליתו לעבוד השם כל ימי חייו שלש פעמים ביום אנו אומרים ולעבדו (עם קריאת שמע לשינת הלילה) גם מביא קושית הרי"ף בספר עין יעקב איך למדו בעלי התלמוד מדיני שן ועין שנאמרו בתורה בדי- ני עבד כנעני לבד ישראל ומעתיק בספרו תירוצו של הרי"ף שאי אפשר להעתיק בעתון קורא נעים בכל ספרי עין יעקב תמצא הן הלבאבי והן הוויל- נאי ומתרץ דיוקו על פי דברי חכמינו ז"ל במסכת אבות (פרק ד'-משנה א') העובר עברה אחת קונה לו קטיגור אחד ומפרש רבינו עובדיה מברטנורא קונה בורא מלשון קונה שמים וארץ ואותו הקטיגור מפריע אותו ואינו נותן לו מרגוע ומנוחה וזה שעושה מצוה קונה לו (בורא) סניגור ובמסכת יומא דף פו ע"ב אמרו חכמינו ז"ל גדולה תשובה שז- רונות נהפכים לזכיות ועל ידן נבראים סניגורים שמבטלים את הקטיגורים ויוצא לחרות מהם וידוע שיסורים מסוגלים להביא את האדם לתשובה מא- ליו מובן הליומד שיצא לחרות.

בספר דברי יואל תמציתי מאת המלקט

בספר אמרי חיים וויזניץ אראדיא (משפטים כא-יט) אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה רק שבתו יתן אפשר לפרש הפסוק בדרך צחות לכאורה היה צריך המכה לש- לם גם ביטול תורה של המוכה בעת חליו אולם זה מרומז פה אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו רצונו לומר אם כאשר יקום ויתרפא מחליו יתהלך בחוץ ומטייל על משענתו אז ונקה המכה פטור מ- לשלם המכה עבור ביטול תורה על המוכה שהרי סימן ברור שאין אדם זה עוסק בתורה אם יש לו פנאי לטייל ולהליכה רק שבתו אבל אם רואים שמיד כשיקום מתישב ללמוד ובתורה יהגה אז יתן צריך אמנם לשלם המכה עבור ביטול תורה בעת ששכב על מטת דויו.

מאת רבי חיים מאיריל שהיו מכנים אותו דער וויזניצער רבי.

משלחת הקונגרס היהודי העולמי נתקבלה ע"י נשיא ארה"ב, רונלד רייגן

באחד בפברואר ש.ז., נשיא ארה"ב, רונלד רייגן קיבל לראיון, לבית הלבן, באולם הסנגלל, משלחת הקונגרס היהודי העולמי, המורכבת מאת האישים הלהלן:

— מר אדגר ברונפמן — יו"ר הקונגרס היהודי העולמי;

— מר יוליוס ברמן — יו"ר מועדון האירגונים היהודיים הגדולים מארה"ב

— דר. דוד משה רוזן שליט"א — הרב הראשי של יהודי רומניה, יו"ר ועד קהילות היהודיות ברומניה.

נוכחו גם יועצי הנשיא, מנהיגים של המועצה לבטחון לאומי ושל משרד החוץ.

נידון המצב במזרח-התיכון, לאור תכנית השלום מה-1 בספטמבר 1982 של הנשיא ריינן.

הדיונים התיימו באווירה לבבית. אחרי הרא- יון, הנשיא רונלד ריינן נשא את דברו בפני 150 מנהיגים של יהדות אמריקה וחברי הקונגרס היהו- די העולמי.

בישיבת מועצת ההנהלה של הקונגרס היהודי העולמי

במסגרת ישיבת מועצת ההנהלה, „גוורניגנג בו- ארד" של הקונגרס היהודי העולמי, מרן הרב הראש- שי דר. דוד משה רוזן שליט"א נשא את דברו בדיון על המצב במזרח התיכון כמו כן בנושא „היחסים בין המזרח והמערב".

נאומיו של מרן הרב הראשי עוקבו בענין רב ע"י חברי הקונגרס היהודי העולמי ששבחו את נקודות הראות שהביע.

צעירי הקהילה חגגו את צעירות האילנות

ט"ו בשבט תשמ"ג חל, לפי לוח האומות, בחורף, אבל, בארץ הקודש זהו ראש השנה לאילנות. תלמידי התלמוד-תורה באו לחגג יחד עם הוריהם במצב רוח מרומם, והאביב בנשמתם.

העו"ד אמיל שכטר. המזכ"ל של ועד קהילות יהודי רומניה דיבר על חשיבות הט"ו בשבט. הוא העלה על נס את המסורות המפוארות של היהדות, ביניהן גם ראש-השנה לאילן, על העבר וההווה שלנו בחיק הטבע.

אחרי-כן נשמעו באולם החגיגות של הקהילה היהודית השירים של נטיעת עצים (עץ נטעתי) ושירים אחרים מהארץ המוריקה תמיד של האבות. העולם התרשם עמוקות משירי הקמקהלה תחת ניצוחו של המורה אוטו פרידמן.

אחר-כך נשמעו שירים של מקהלת תלמוד-תורה אחרת שהיא תחת ניצוחו של מ. דאמיאן. המקהלה שרה בכשרון רב שירים שהדהדו עמוק בלבותינו, שירים שחזקו את אמונתנו בחיים, בחורה, בצדק, שמדגישים את עקשנות העם ש"אף על פי כן ולמ- רות הכל", על אף כל המכשולים ישרד, יחיה לעולם ועד. מר א. גוטרר, סגן יו"ר הקהילה הי- הודית מברשטב שהיה אורחה של הקהילה היהו- דית מבוקרשט, סיפר על ההתמדה בה לומדים תלמידי התלמוד תורה ובה המשתתפים במקהלה מכינים ומכינים את החגיגות.

אל לנו לשכוח את תרומת שחקני הטיאטרון היהודי ליאוני ולדמן-אליעד, מריסי אברמוביץ' ודן שלגנר בערב המוצלח הזה.

ליאוני ולדמן-אליעד פשוט מאוד הקסימה אות- נו עם שירה היהודיים. מריסי אברמוביץ' מליאת הכשרון קראה „לחיים, אילנות", מבן-ציון ודן שלג- גר קרא את השיר של ביאליק „אונטער די גרי- נינקע ביימעלעך".

כל היה יפה, מקסים ממש. אירוע בל ניתן לשכוח בתכניות היה כשהמהנדס ט. בלומנפלד, יו"ר הקהילה היהודית מבוקרשט חלק לילדים פי- רות מארץ הקודש ואנחנו אמרנו „לחיים" ו"שה- חינו", שנזכה ונחיה גם הלאה לחגוג את חגינו יחד עם הדור הצעיר שלא שוכח את המסורות העתיקות שלנו.